

จิตวิทยาการทูต: การวิเคราะห์ความล้มเหลวของการเจรจาสันติภาพ ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาในช่วงดำรงตำแหน่งของสี จิ้นผิง และโดนัลด์ ทรัมป์ (ค.ศ. 2017–2021)

เมธา มณีศรี¹ และพรภวิชัย หล้าพิระกุล²

วันที่รับบทความ: 19 เมษายน 2568; วันที่แก้ไขล่าสุด: 9 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับตีพิมพ์: 25 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาความล้มเหลวของการเจรจาสันติภาพระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาในช่วงดำรงตำแหน่งของสี จิ้นผิงและโดนัลด์ ทรัมป์ (ค.ศ. 2017–2021) โดยเน้นบทบาทของจิตวิทยาการทูตในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ การวิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและแหล่งข่าวต่างประเทศเพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้นำทั้งสองภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูต ผลการศึกษาพบว่าความล้มเหลวของการเจรจาสันติภาพไม่ได้เกิดจากข้อขัดแย้งด้านเศรษฐกิจหรือการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการขาดการใช้กลยุทธ์ทางจิตวิทยาในการทูต ความแข็งแกร่งในท่าที วาทกรรมที่เผชิญหน้า และการยึดมั่นในอุดมการณ์และผลประโยชน์แห่งชาติ นโยบาย “BRI” ของจีนและ “America First” ของสหรัฐฯ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันระหว่างประเทศมากกว่าการสร้างความร่วมมือกัน การศึกษานี้เน้นความสำคัญของการใช้จิตวิทยาการทูตอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และออกแบบการสื่อสารทางการทูตที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างสันติภาพและเสถียรภาพระหว่างประเทศในระยะยาว

คำสำคัญ จิตวิทยาการทูต, การเจรจาเพื่อสันติภาพ, ความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ, โดนัลด์ ทรัมป์, สี จิ้นผิง

¹ สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย 57100 อีเมล: metha.maneesri@outlook.com

² สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย 57100 อีเมล: pornpawis.lha@mfu.ac.th

Diplomatic Psychology: An Analysis of the Failure of Peace Negotiations between China and the United States during the Tenure of Xi Jinping and Donald Trump (2017–2021)

Metha Maneesri³ and Pornpawis Lhapeerakul⁴

Received: 19 April 2025; Revised: 9 July 2025; Accepted: 25 July 2025

Abstract

This article investigates the failure of peace negotiations between China and the United States during the presidencies of Xi Jinping and Donald Trump (2017–2021), with a particular focus on the role of diplomatic psychology in shaping great power relations. Employing content analysis and international news sources, the study examines the psychological behavior and leadership styles of both leaders within the framework of diplomatic psychology. The findings reveal that the breakdown of negotiations was not solely the result of economic or political disagreements but was significantly influenced by the absence of psychological strategy in diplomacy. Confrontational rhetoric, ideological rigidity, assertive posturing, and unwavering adherence to national interests contributed to diplomatic deadlock. China's Belt and Road Initiative (BRI) and the United States' "America First" policy functioned less as instruments of mutual understanding and more as tools of geopolitical competition. This study highlights the critical importance of incorporating diplomatic psychology into international negotiations to foster mutual understanding, reduce tensions, and design more effective diplomatic communication strategies conducive to long-term peace and stability.

Keywords Diplomatic Psychology, International Negotiations, China-U.S. Conflict, Donald Trump, Xi Jinping

³ School of Sinology, Mae Fah Luang University, Chiang Rai 57100.
E-mail: metha.maneesri@outlook.com

⁴ School of Sinology, Mae Fah Luang University, Chiang Rai 57100.
E-mail: pornpawis.lha@mfu.ac.th

1. บทนำ

ในช่วงปี ค.ศ. 2017 จนถึงต้นปี ค.ศ. 2021 ที่ผ่านมานั้นความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างจีนและสหรัฐฯ ได้มีการก่อตัวของความขัดแย้งที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีน และสหรัฐฯ อย่างมีนัยสำคัญ ในมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การก่อตัวของความขัดแย้งดังกล่าวนำมาซึ่งสงครามการค้าที่เป็นผลมาจากการกำหนดนโยบายทางการค้าของสหรัฐฯ ที่มีต่อจีน ในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์⁵ ที่มีความกังวลว่าสหรัฐฯ มีแนวโน้มจะติดกับดักทิวซิไดส์ (The Thucydides Trap)⁵ ของจีนที่ดำเนินการผ่านนโยบาย “ข้อริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative: BRI)

หากพิจารณาจากลักษณะของความสัมพันธ์และอำนาจ รวมถึงสถานะที่ทั้งสองประเทศเป็นประเทศมหาอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าวและแข่งขันกันอย่างเปิดเผยก็นำมาซึ่งการเผชิญหน้า (Allison, 2015) สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ ความแตกต่างในระบบการเมืองการปกครอง ค่านิยมและอุดมการณ์ทางความคิด รวมไปถึงวัฒนธรรมระหว่างสองประเทศ (Wang & Hu, 2019) โดย Samuel Huntington (1993) เป็นผู้ชี้ให้เห็นเรื่องนี้ในงานของเขาเรื่อง “The Clash of Civilizations” ซึ่งมองว่าประเทศต่าง ๆ จะทำสงครามระหว่างกันเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Huntington, 1993) ทั้งสหรัฐฯ และจีนล้วนมีวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างกัน อันได้กลายเป็นรากเหง้าแห่งความขัดแย้ง และเป็นอุปสรรคของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ กล่าวคือ ขณะที่จีนดำเนินตามแนวทางลัทธิคอมมิวนิสต์แบบจีนที่เน้นค่านิยมรวมและการจัดการรวมศูนย์ แต่ในทางตรงกันข้าม แนวทางปฏิบัติของสหรัฐฯ ยึดมั่นในประชาธิปไตย และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ทว่าในปัจจุบันนักวิชาการมีความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่คล้าย ๆ กับสงครามเย็น และจะเป็นสงครามเย็น 2.0 ในอนาคตอันใกล้ (Khong, 2019)

นอกจากนี้ การสื่อสารระหว่างกันโดยใช้ยุทธวิธีต่าง ๆ ทั้งการแสดงออกในที่สาธารณะของผู้นำทั้งสองประเทศ หรือหน่วยงานระหว่างประเทศทั้งของจีนและสหรัฐฯ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในท่าทีระหว่างกัน เช่น การเดินทางไปเยือนได้หวันของแนนซี เพโลซี (Nancy Patricia D'Alesandro Pelosi) ประธานสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2022 ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤติการเผชิญหน้าทางยุทธศาสตร์ครั้งร้ายแรงระหว่างสหรัฐฯ กับจีน และเป็นการส่งสัญญาณการใช้จิตวิทยาผ่านการสื่อสารที่ไม่มีเสียงอันนำไปสู่ไม่พึงพอใจ และความขัดแย้งทางการทูตระหว่างจีนและสหรัฐฯ ซึ่งจิตวิทยาการสื่อสาร หรือจิตวิทยาทางการทูต (Diplomatic Psychology: DP) ที่สหรัฐฯ ได้กระทำนั้นจีนมองว่าลักษณะดังกล่าวนี้ ถือเป็นการแสดงออกผ่านท่าที การกระทำ หรือการสื่อสารผ่านการทูตที่ยั่วยุจีนและทำโดยตั้งใจ เป็นกลอุบายทางจิตวิทยาทางการทูต แต่ในทางกลับกัน การมีจิตวิทยา

⁵ The Thucydides trap คือ ภาวะความกลัวของประเทศมหาอำนาจเก่าที่เกิดจากการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของมหาอำนาจใหม่ทั้งทางเศรษฐกิจ นวัตกรรม รวมถึงอำนาจทางทหารจนสามารถทัดเทียมอำนาจเก่าได้ ซึ่งมักจะลงเอยด้วยภาวะสงครามและการเปลี่ยนผ่านชั่วคราวที่ควบคุมเวทีโลก (New World Order)

ทางการทูตที่ตื้นเขิน สามารถที่จะนำมาซึ่ง “การเจรจาเพื่อสันติภาพ” (Peace Negotiations) แต่เมื่อมีการใช้จิตวิทยาทางการทูตที่ผิดพลาด (The Failure of Diplomatic Psychology) อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศได้เช่นกัน ดังนั้น การทำความเข้าใจปัจจัยทางจิตวิทยาทางการทูตมีความสำคัญในการดำเนินการสร้างสันติภาพ ความร่วมมือ รักษาความสัมพันธ์ หรือเพื่อแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศ ไม่ใช่แค่การหลีกเลี่ยงการเกิดความขัดแย้ง แต่ยังเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต หรือแม้กระทั่งการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่รอบด้านมากยิ่งขึ้น

หากย้อนไปในช่วงหลังสงครามเย็น สหรัฐฯ ได้ก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียวที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดระเบียบโลก (World Order) ผ่านการใช้จิตวิทยาการทูตที่ช่วยสร้างการยอมรับในฐานะผู้นำโลก (Ikenberry, 2018) อย่างไรก็ตาม การผงาดขึ้นของจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 ภายใต้การนำของสี จิ้นผิง พร้อมกับความสำเร็จทางเศรษฐกิจจากการปฏิรูปประเทศโดยเติ้ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ได้ทำให้จีนกลายเป็นคู่แข่งสำคัญของสหรัฐฯ (Turner, 2013) ความเปลี่ยนแปลงนี้นำไปสู่การปรับนโยบายการทูตของจีนให้เข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะการใช้ “การทูตแบบนักรบหมาป่า” (Wolf Warrior Diplomacy: WWD) ซึ่งเน้นการโต้กลับเชิงรุก เช่น ในการประชุมสุดยอดสหรัฐฯ-จีนที่อะแลสกาในปี ค.ศ. 2021 โดยหยาง เจียฉือ (Yang Jiechi) นักการทูตจีนตอบโต้ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในซินเจียง ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการเหยียดเชื้อชาติและความล้มเหลวของประชาธิปไตยในสหรัฐฯ (Wei & Davis, 2021; Reuters, 2021) การเผชิญหน้าเชิงสัญลักษณ์เช่นนี้สะท้อนถึงการใช้จิตวิทยาการทูตเพื่อสร้างแรงกดดันในเวทีระหว่างประเทศ (Financial Times, 2020) ฉะนั้น ความเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์การโต้ตอบในปัจจุบันและอนาคต ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนนี้ส่งผลกระทบต่อกิจการโลก โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 2017-2021 ที่การเจรจาทางการทูตมีบทบาทในการจัดการความขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือ แม้จะมีความพยายามปรับปรุงความสัมพันธ์ แต่บางครั้งการเจรจาก็ล้มเหลว ทำให้เกิดความตึงเครียด ส่วนหนึ่งมาจากการสื่อสารที่ผิดพลาด หรือการใช้จิตวิทยาการทูตที่ไม่เหมาะสม การสื่อสารที่ดีและจิตวิทยาการทูตที่เหมาะสมจึงมีความสำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ (Tanner & Wang, 2016)

ดังนั้น งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ ผ่านพัฒนาการและความขัดแย้งทางการทูตระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงปี ค.ศ. 2017-2021 โดยพยายามที่จะวิเคราะห์ว่าความขัดแย้งเกิดจากความตั้งใจหรือความผิดพลาดในการสื่อสารเชิงจิตวิทยาทางการทูต นอกจากนี้ ยังต้องการสำรวจบทบาทของจิตวิทยาการทูตในการเจรจาเพื่อสันติภาพในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์และสี จิ้นผิง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการต่างประเทศของทั้งสองประเทศ ในมิติการเจรจาระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงปี ค.ศ. 2017-2021 โดยมุ่งเน้นปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ การสื่อสาร และการประชุมระดับผู้นำในพื้นที่สาธารณะเปิดเผย โดยจะพิจารณาสาเหตุของการใช้จิตวิทยาการทูตที่ไม่ถูกต้องอาจนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ เช่น การสื่อสารที่ผิดพลาดหรือไม่เหมาะสมและอุปสรรคทางจิตวิทยา ส่งผลต่อผลลัพธ์ของความขัดแย้งในการเจรจา และ

การสื่อสารระหว่างจีนกับสหรัฐฯ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจว่าเหตุใดการเจรจาบางครั้งประสบความสำเร็จ ในขณะที่บางครั้งกลับล้มเหลว ซึ่งความเข้าใจในพลวัตเหล่านี้จะมีความสำคัญต่อการทูตที่มีประสิทธิภาพ ให้แนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและจิตวิทยาทางการทูตของทั้งสองประเทศเพื่อที่จะช่วยสร้างเสถียรภาพระหว่างสองประเทศและนานาชาติ

2. แนวคิด ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

2.1 จิตวิทยาการทูต: แนวคิดและบทบาทของจิตวิทยาการทูตในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จิตวิทยาการทูต (Diplomatic Psychology: DP) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมและกระบวนการตัดสินใจของนักการทูต โดยอาศัยหลักจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (Langholtz & Stout, 2004) แนวคิดนี้มีพื้นฐานจากการผสมผสานองค์ความรู้ด้านจิตวิทยากับศาสตร์การทูต เพื่อช่วยให้การสื่อสาร การเจรจา และการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Darkó, 2018) โดยจิตวิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการทูต เนื่องจากช่วยให้เข้าใจแรงจูงใจ อคติ และปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักการทูตและผู้นำประเทศ (Eysenck, 2004) การตระหนักถึงปัจจัยเหล่านี้ สามารถช่วยให้นักการทูตจัดการสถานการณ์ความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการสร้างความร่วมมือในระดับนานาชาติ (Radtchenko-Drailard, 2021)

อีกด้านหนึ่ง Gärling, Kristensen, Backenroth-Ohsako, Ekehammar, and Wessells (2000) ที่ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์บทบาทของจิตวิทยาในการเจรจาระหว่างประเทศ การป้องกันความขัดแย้ง และการส่งเสริมสันติภาพโลก โดยเน้นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ทางจิตวิทยาในด้านต่าง ๆ เช่น การตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ความยุติธรรมทางสังคม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม และกระบวนการระหว่างวัฒนธรรม และได้เน้นย้ำว่าจิตวิทยาการทูตสามารถช่วยป้องกันความขัดแย้งและส่งเสริมการเจรจาที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม Tetlock (1999) ที่ตีความความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านจากอคติทฤษฎี (Theory-Driven Bias) นักวิเคราะห์มักจะกรองข้อมูลให้สอดคล้องกับความเชื่อหรือกรอบแนวคิดที่ตนมีอยู่แล้ว เช่น นักสมดุลอำนาจ (Balance-of-Power Theorists) อาจอธิบายพฤติกรรมของรัฐแตกต่างจากนักเสรีนิยม หรือผู้สนับสนุนระเบียบสากล เช่นเดียวกับสหรัฐฯ ที่มองว่าจีนคือฝ่ายตรงข้ามของตน และตั้งข้อสังเกตว่าการตัดสินใจผิดพลาดและความเอนเอียงทางจิตวิทยาส่งผลให้เกิดการประเมินสถานการณ์ที่คลาดเคลื่อน เนื่องจากการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศที่มีอคติซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการเจรจาและการดำเนินงานทางการทูต

แต่กระนั้น Carnevale and Pruitt (1992) วิเคราะห์ว่าการเจรจาต่อรองเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความเข้าใจในจิตวิทยาของคู่เจรจา ซึ่ง Neale and Bazerman (1991) อธิบายว่า “การตัดสินใจของผู้เจรจา” ไม่ได้มีพื้นฐานจากความมีเหตุผลเพียงอย่างเดียว (Rationality) แต่ยังได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจาก “กระบวนการรับรู้และการตีความของมนุษย์”

(Cognition) ซึ่งมักมีอคติ (Bias) และข้อจำกัด (Bounded Rationality) ที่ทำให้การเจรจาเบี่ยงเบนจากผลลัพธ์ที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้ และเสริมว่าปัจจัยด้านอคติทางความคิด วัฒนธรรม และเป้าหมายของแต่ละประเทศส่งผลต่อพฤติกรรมและผลลัพธ์ของการเจรจา ความล้มเหลวในการทำความเข้าใจจุดยืนของอีกฝ่ายอาจทำให้การเจรจาไร้ผลสำเร็จ หากอธิบายในสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงปี ค.ศ. 2012–2021 นั้นถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์เชิงภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากการทับซ้อนของปัจจัยเชิงโครงสร้างและบทบาทของบุคคล โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ การแข่งขันเพื่อสถานะในเวทีโลก และบทบาทของผู้นำระดับสูงและจิตวิทยาทางการทูต

อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Rubin, Pruitt, and Kim (1994) ในหนังสือ Social Conflict: Escalation, Stalemate, and Settlement ได้มองจิตวิทยาสังคมและการจัดการความขัดแย้งทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร และระหว่างประเทศ ภาพรวมทางสังคมภายในประเทศและระหว่างประเทศนั้นล้วนมีส่วนให้เกิดกลไกที่ทำให้ความขัดแย้งทวีความรุนแรงขึ้น แต่ทั้งนี้กลไกดังกล่าวยังสามารถที่จะเกิดภาวะชะงักงัน (Stalemate) กล่าวคือสถานการณ์ที่ความขัดแย้งไม่สามารถคลี่คลายได้ง่าย และมีความต่อเนื่องต่อไป เช่น สงครามเย็น เป็นต้น ในมุมมองของ Lund (1996) ผู้วางรากฐานแนวคิด “การทูตเชิงป้องกัน” (Preventive Diplomacy) อธิบายว่าการป้องกันความรุนแรงนั้น จะต้องดำเนินการก่อนที่ความขัดแย้งจะลุกลามไปเป็นสงครามหรือการใช้ความรุนแรง โดยการทูตเชิงป้องกัน คือ การดำเนินการทางการทูตหรือมาตรการนโยบายที่มีเป้าหมายเพื่อป้องกันความขัดแย้งจากการปะทุ หรือยับยั้งไม่ให้ลุกลาม โดย Lund (1996) ยังได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็นหลายระดับตาม “วัฏจักรของความขัดแย้ง” ได้แก่ ความขัดแย้งที่แฝงอยู่ (Latent Conflict) ความขัดแย้งเริ่มปรากฏชัด (Emerging Conflict) ความขัดแย้งเปิดเผย เช่น ความรุนแรงหรือสงคราม (Open Conflict) และภาวะตึงเครียดหลังความขัดแย้ง (Post-conflict tension) และเมื่อนำแนวคิดของ Rubin et al. (1994) และ Lund (1996) มาวิเคราะห์จะสามารถจำแนกจิตวิทยาการทูตออกเป็นสามระยะหลัก ได้แก่

(1) จิตวิทยาการทูตในช่วงสันติภาพ (During Peacetime) มุ่งเน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และการป้องกันความขัดแย้งผ่านการสื่อสารที่เปิดกว้าง

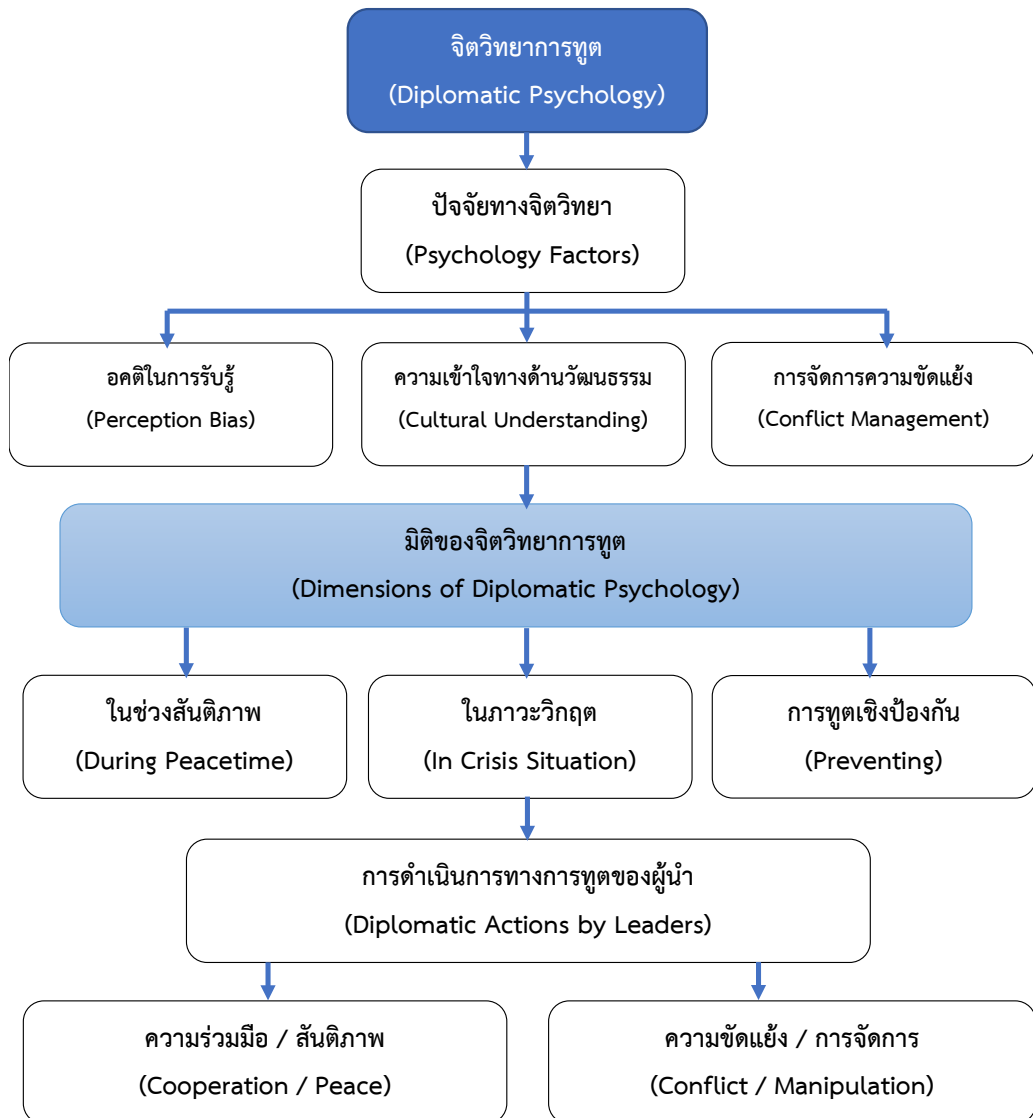
(2) จิตวิทยาการทูตในภาวะวิกฤต (In Crisis Situation) ใช้เทคนิคจิตวิทยาเพื่อควบคุมสถานการณ์ที่ตึงเครียด ลดโอกาสเกิดความเสียหาย และนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสันติ

(3) จิตวิทยาการทูตเชิงป้องกัน (Preventing) เป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อป้องกันวิกฤตก่อนที่จะเกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแก้ไขข้อขัดแย้ง

แม้ว่าจิตวิทยาการทูตจะสามารถใช้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศได้ แต่การใช้ในทางที่ผิดอาจนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบ เช่น การบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ การสร้างภาพลวงตาทางการทูต หรือแม้แต่การกระตุ้นให้เกิดความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้ง (Langholtz & Stout, 2004) ดังนั้น การประยุกต์ใช้

จิตวิทยาการทูตอย่างมีจริยธรรมและมีเป้าหมายเพื่อความร่วมมืออย่างแท้จริงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถอธิบายแนวคิดจิตวิทยาการทูตของ Rubin et al. (1994) Lund (1996) และ Langholtz and Stout (2004) ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กระบวนการของจิตวิทยาการทูต

ที่มา: ประยุกต์จากแนวคิดของ Rubin et al. (1994) Lund (1996) Tetlock (1999) Gärling et al. (2000) และ Langholtz and Stout (2004)

หากวิเคราะห์จากแนวคิดของ Langholtz and Stout (2004) และ Darkó (2018) สามารถอธิบายผลลัพธ์ของการใช้จิตวิทยาการทูตในเชิงบวก (Positive) และเชิงลบ (Negative) ได้ดังต่อไปนี้ เชิงบวกคือ ส่งเสริมความร่วมมือ สร้างสันติภาพ และป้องกันวิกฤติ ส่วนในเชิงลบคือ บิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อผลประโยชน์ สร้างความไม่ไว้วางใจ และยั่วยุให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็คือ ถ้าหากว่าเจรจาหรือจัดการได้ จะนำไปสู่สันติภาพและความร่วมมือ แต่ถ้าหากจัดการความขัดแย้งไม่ได้ อาจจะนำไปสู่สงครามได้ในที่สุด หากวิเคราะห์ในเชิงตรรกะสามารถอธิบายได้ดังภาพต่อไปนี้

ปัจจัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Factors) + บริบทการทูต (Diplomatic Context) →
รูปแบบพฤติกรรมทางการทูต (Diplomatic Behavioral Patterns) → ผลลัพธ์ของ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Outcomes of International Relations)

จากภาพโครงสร้างนี้สะท้อนให้เห็นถึงกรอบการวิเคราะห์ในเชิงเหตุและผล (Cause-effect Structure) ของพฤติกรรมผู้นำหรือผู้แทนทางการทูตในระดับนานาชาติ โดยสามารถอธิบายได้เป็นลำดับดังนี้

(1) ปัจจัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Factors) หมายถึงองค์ประกอบทางจิตใจ เช่น อคติ ความเชื่อ ความรู้สึกมั่นคงหรือไม่มั่นคงส่วนบุคคล ภูมิหลังทางวัฒนธรรม และแรงจูงใจส่วนบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีที่ผู้นำรับรู้สถานการณ์และตีความเจตนาของฝ่ายตรงข้าม

(2) บริบทการทูต (Diplomatic Context) คือ เงื่อนไขแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในช่วงเวลานั้น ๆ เช่น ภาวะสงครามการค้า ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ หรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ เมื่อปัจจัยเชิงจิตวิทยา ผสมกับบริบททางการทูต ผู้นำจะมี “กรอบคิด” (Frame of Mind) ที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรม

(3) รูปแบบพฤติกรรมทางการทูต (Diplomatic Behavioral Patterns) ครอบคลุมพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การเลือกใช้ภาษาทางการทูตที่แข็งกร้าวหรือประนีประนอม การยอมรับหรือไม่ยอมรับการเจรจา การใช้อำนาจต่อรองหรือการสร้างพันธมิตร พฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้นำแต่ละคนเลือกกลยุทธ์ทางการทูตแบบใด เช่น เชิงความร่วมมือหรือเผชิญหน้า

(4) ผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Outcomes of International Relations) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจมีลักษณะหลากหลาย เช่น ความร่วมมือและความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ความตึงเครียด ความขัดแย้ง หรือแม้แต่ว่าการแตกหักทางการทูต ที่อาจจะนำมาซึ่งสงคราม อันเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการที่เริ่มต้นจากปัจจัยทางจิตวิทยาและสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

โดยสรุปแล้ว จิตวิทยาทางการทูตในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น มุ่งเน้นถึงพฤติกรรมทางการทูตของผู้นำในระดับระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์

ของเหตุการณ์ภายนอกหรือยุทธศาสตร์รัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นผลรวมของปัจจัยเชิงจิตวิทยาภายในตัวผู้นำ ที่ได้รับอิทธิพลจากบริบทของระบบระหว่างประเทศ และส่งผลต่อท่าทีและนโยบายที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นหรือเสื่อมถอยลงระหว่างรัฐต่าง ๆ เช่นเดียวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในช่วงการดำรงตำแหน่งของสี จิ้นผิง และโดนัลด์ ทรัมป์ ระหว่างปี ค.ศ. 2017-2021 และในช่วงปัจจุบัน

2.2 สาเหตุแห่งความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในปัจจุบัน (ปี ค.ศ. 2012-2021)

สาเหตุความขัดแย้งของจีนและสหรัฐอเมริกานั้นมีอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคง เทคโนโลยี อุดมการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และทั้งสองประเทศต่างมีประวัติความขัดแย้งร่วมกันกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยพยายามจะนำเสนอในขอบข่ายประเด็นเรื่องของการสื่อสารผ่านมุมมองจิตวิทยาทางการเมืองการทูต ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมในประเด็น “สาเหตุแห่งความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในปัจจุบัน” จะมุ่งทบทวนในช่วงปี ค.ศ. 2012 ที่สีจิ้นผิงได้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของจีนถึง ค.ศ. 2021 ที่เป็นจุดสิ้นสุดของการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของโดนัลด์ ทรัมป์ในสมัยแรก โดยเน้นการทบทวนวรรณกรรมในสามประเด็นหลักได้แก่ ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์และวาทกรรมการตอบโต้ระหว่างประเทศ และความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างผู้นำระดับสูง (สี จิ้นผิง กับบารัค โอบามา และโดนัลด์ ทรัมป์) ตลอดจนวิเคราะห์ภาพรวมของความขัดแย้งทั้งในมุมโครงสร้างอำนาจและบทบาทบุคลิกผู้นำในยุคนั้น

ในภาพรวมนั้น การศึกษาของ Lippert and Perthes (2020) วิเคราะห์ว่าความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ มีรากฐานจากการแข่งขันเพื่อสถานะในระดับภูมิภาคและระดับโลก การขยายอำนาจของจีนส่งผลกระทบต่อสถานะของสหรัฐฯ ในฐานะมหาอำนาจส่งผลให้เกิดความตึงเครียดทางการเมืองและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ สถานะที่เพิ่มขึ้นของจีนยังถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อสิทธิพิเศษทางเศรษฐกิจและอิทธิพลทางการเมืองของสหรัฐฯ การศึกษาของ Xu (2024) เสริมว่าความขัดแย้งนี้ขยายไปถึงข้อพิพาททางการค้าและปัญหาด้านไต้หวัน ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของทั้งสองประเทศ โดยจีนเน้นหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ขณะที่สหรัฐฯ ใช้แนวทางแข็งกร้าวในการรักษาอำนาจของตนในภูมิภาคนี้

National Security Strategy (2018) ของสหรัฐฯ ได้นำเสนอผ่านรายงาน Remarks by Vice President Mike Pence on the Administration’s Policy Toward China ระบุว่ายุทธศาสตร์ของจีนภายใต้สี จิ้นผิง เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านโครงการ “ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” และการใช้ “Soft Power” แบบจีนเช่น สถาบันขงจื่อ การทูตแพนด้า เป็นต้น ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จีนให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับประเทศพันธมิตรในขณะที่ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ภายใต้การบริหารของทรัมป์มุ่งเน้นการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง โดยการใช้ยุทธศาสตร์ “Grand Strategy” และมุมมองที่แข็งกร้าวต่อจีน (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2561; ประภัสสร เทพชาตสี, 2562) ยิ่งไปกว่านั้น สุนทรพจน์ของไมค์ เพนซ์

(Mike Pence) ที่นำเสนอผ่านรายงานของ National Security Strategy ของสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2018 ได้ตอกย้ำถึงการดำเนินนโยบายของสหรัฐฯ ที่มีมุมมองต่อจีนในเชิงลบอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน นอกจากนี้ สหรัฐฯ พยายามจำกัดอิทธิพลของจีนผ่านการขยายบทบาทในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และการจุดชนวนความขัดแย้งในทะเลจีนใต้

(1) ความแตกต่างด้านอุดมการณ์

จีนดำเนินระบอบสังคมนิยมแบบอำนาจนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ในขณะที่สหรัฐฯ ดำรงตนในฐานะผู้นำของระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม ซึ่งความแตกต่างนี้ไม่ใช่เพียงแค่รูปแบบการปกครองเท่านั้น หากแต่สะท้อนถึงค่านิยมพื้นฐาน ความเชื่อ และเป้าหมายทางการเมืองที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง Lee (2021) และ Lungu (2021) ต่างเห็นพ้องว่าการแข่งขันระหว่างสองประเทศมีมิติทางอุดมการณ์เป็นแกนกลาง โดยเฉพาะเมื่อจีนเริ่มเสนอโมเดลการพัฒนาแบบจีนที่ประสบความสำเร็จต่อโลก นักวิชาการจีน เช่น Jie (2020) และ Zhao (2019) ชี้ว่าควรหลีกเลี่ยงการแข่งขันด้านอุดมการณ์เพื่อป้องกันการเผชิญหน้าระหว่างประเทศ ส่วน Mishra (2021) เสนอว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเป็นความขัดแย้งระหว่าง “ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมอเมริกัน” กับ “ระบอบอำนาจนิยมแบบจีน” ทั้งนี้ เป็นการแข่งขันเพื่อสร้างระเบียบโลกใหม่ที่จีนพยายามนำ และนักพัฒนา วันชัย (2567) ที่ได้ใช้ทฤษฎีอสมมาตร (Asymmetry Theory) เพื่อชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมระหว่างประเทศในเชิงกำลังและทรัพยากร ซึ่งจีนเริ่มใช้จุดแข็งของตนตอบโต้สหรัฐฯ และทฤษฎีสัจนิยม (Realism) มองว่าสหรัฐฯ ใช้นโยบายต่างประเทศเชิงอำนาจเพื่อรักษาสภาพประโยชน์ของตนเสนอว่าความสำเร็จของจีนในระบบอำนาจนิยมกลายเป็นการทำลายต่อเสาหลักของระเบียบโลกเสรีนิยม ดังนั้นสหรัฐฯ ใช้นโยบาย America First เพื่อลดการขาดดุลการค้า โดยเฉพาะกับจีน การตั้งกำแพงภาษีและกล่าวหาจีนในเรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น กรณีบริษัท Huawei และใช้ “สงครามการค้า” เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์เพื่อชะลอการเติบโตของจีนทั้งในด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

(2) การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์และวาทกรรมตอบโต้

ทั้งจีนและสหรัฐฯ เพื่อรักษาความชอบธรรมให้กับตนต่างใช้อำนาจอ่อนและการโฆษณาชวนเชื่อทั้งสื่อมวลชน วาทกรรมการทูต และเครื่องมือทางการสื่อสารเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของตนเองและโจมตีอีกฝ่าย ฝ่ายจีนภายใต้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ใช้แนวทาง “การทูตหมาป่า” ซึ่งแสดงออกถึงความมั่นใจและความพร้อมที่จะโต้ตอบคำวิจารณ์อย่างรุนแรงพร้อมกับการหาความชอบธรรมให้กับตนเอง โดย Liu (2024) วิเคราะห์ว่าเหตุการณ์ในการประชุมที่เมืองแองเคอเรจ ปี ค.ศ. 2021 เป็นตัวอย่างของท่าทีการทูตเชิงรุกของจีนที่ชัดเจนที่สุด ขณะที่ Lu and Zhou (2024) ศึกษาสุนทรพจน์ของหวัง อี้ (Wang Yi) เกี่ยวกับความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1995) และพบว่าจีนใช้วาทกรรมเชิงอำนาจเพื่อวางกรอบการรับรู้ของผู้ฟัง ทั้งในเชิงบวกต่อตนเองและในเชิงลบต่อฝ่ายตรงข้าม ส่วนในฝั่งสหรัฐฯ ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ใช้โซเชียลมีเดียอย่าง Twitter (X) และคำปราศรัยในเวทีสาธารณะเป็นเครื่องมือโจมตีจีนอย่างเปิดเผย (Ünsal, 2023) ซึ่งส่งผลให้เกิดบรรยากาศความไม่ไว้วางใจที่ลุกลามไปสู่การ

ดำเนินนโยบายตอบโต้กันอย่างจริงจัง เช่น สงครามการค้าที่เริ่มต้นในปี ค.ศ. 2017 ที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน และอาจจะดำเนินต่อไปในอนาคต

(3) การแข่งขันเพื่อสถานะในเวทีโลก

การศึกษาของ Lippert and Perthes (2020) วิเคราะห์ว่าความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ มีรากฐานจากการแข่งขันเพื่อสถานะในระดับภูมิภาคและโลก การขยายอำนาจของจีนท้าทายบทบาทของสหรัฐฯ ในฐานะมหาอำนาจเดิมตั้งแต่หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1991 และกลายมาเป็นเจ้าโลกเพียงหนึ่งเดียว ส่งผลให้เกิดความตึงเครียดในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ซึ่งประเด็นได้หวั่นและข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เป็นหัวใจของความขัดแย้งเชิงยุทธศาสตร์ โดยจีนเสนอการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่สหรัฐฯ ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงก้าวร้าวเพื่อรักษาสถานะตน จากการศึกษาของ National Security Strategy (2018) และประภัสสร เทพชาตรี (2562) ระบุว่า จีนเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือผ่านโครงการ “ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” และเครื่องมือ “Soft Power” เช่น สถาบันขงจื่อ รวมถึงการให้กู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนในการขยายอำนาจของตนเองภายใต้เงื่อนไขที่ขูดรีด ในขณะที่สหรัฐฯ ใช้ยุทธศาสตร์ “Grand Strategy” ร่วมกับการขยายอิทธิพลทางทหารในภูมิภาคเพื่อจำกัดบทบาทของจีน พยายามที่จะเข้าไปมีบทบาทในทุกกลุ่มความร่วมมือเพื่อหาพันธมิตรในการโจมตีจีน

(4) บทบาทของผู้นำและจิตวิทยาทางการเมือง

ในอีกด้านหนึ่ง ผู้นำแต่ละคนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางและระดับความขัดแย้ง ตัวอย่างเช่นในสมัยของบารัก โอบามา สหรัฐฯ มีแนวโน้มเน้นการประนีประนอมและการทูตแบบหาจุดร่วม (Weiss & Wallace, 2021) ในขณะที่โดนัลด์ ทรัมป์แม้จะมีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ดีกับสี จิ้นผิงในช่วงต้น แต่กลับดำเนินนโยบายที่เชิงก้าวร้าวและคาดเดายากในช่วงกลาง (Sun, 2017) สี จิ้นผิงเองก็มีบุคลิกของผู้นำที่เชื่อมั่นในอำนาจของตนเองและดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อฟื้นฟู “ความฝันจีน” ที่ถูกเริ่มต้นตั้งแต่สมัยตนเองดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีครั้งแรกในปี ค.ศ. 2012 (Yam, 2020) นักวิชาการด้านจิตวิทยา เช่น Gärting et al. (2000), Tetlock (1999), Carnevale and Pruitt (1992), Neale and Bazerman (1991) ต่างชี้ว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเจรจาระหว่างประเทศขึ้นอยู่กับความรู้ทางจิตวิทยา อคติ และความเข้าใจต่อจุดยืนของอีกฝ่าย ซึ่งล้วนมีผลต่อพฤติกรรมและผลลัพธ์ของการเจรจาทั้งระหว่างบุคคล องค์กร สังคม และระหว่างประเทศ

(5) ภาพรวมเชิงโครงสร้างและบทบาทผู้นำในความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ (ค.ศ. 2012–2021)

เมื่อนำประเด็นทั้ง 4 ด้านมาพิจารณาร่วมกัน การศึกษาเหล่านี้ได้ชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในช่วงทศวรรษ 2010 เป็นผลลัพธ์ของปัจจัยทั้งเชิงโครงสร้างใหญ่และเชิงสถานการณ์เฉพาะหน้า ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจโลก การผงาดขึ้นของจีนและการรักษาความเป็นมหาอำนาจของสหรัฐฯ รวมถึงความแตกต่างทางอุดมการณ์และระบบการเมืองที่ฝังลึก ปัจจัยเหล่านี้สร้างเงื่อนไขพื้นฐานให้สองประเทศอยู่ในภาวะ “คู่แข่ง” ที่มีแนวโน้มขัดแย้งกันตามธรรมชาติ นักวิชาการด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจำนวนมากเห็นพ้องว่า ความขัดแย้งจำนวนมากเป็นผลจากการที่มหาอำนาจเดิม (สหรัฐฯ) พยายามรักษาสถานะตน ขณะที่มหาอำนาจใหม่ (จีน) ทำทลายสถานะนั้น (กฤษณา ไวรสารวง และรังสรรค์ คำสุภา, 2564) สงครามการค้าในปี ค.ศ. 2018 ถูกมองว่าเป็นตัวอย่างชัดเจนของปรากฏการณ์นี้ กล่าวคือ แท้จริงแล้วสงครามการค้าเป็นเพียง “อาการทางการเมือง” ที่สะท้อนปัญหาโครงสร้างอำนาจระหว่างมหาอำนาจที่ไม่สมดุลมาก่อน (Chukwuma, Ngoc, & Mativenga, 2024).

สหรัฐฯ ภายใต้ทรัมป์ใช้นโยบายภาษีตอบโต้จีนเพื่อธำรงสถานะผู้นำโลก ขณะที่จีนก้าวขึ้นมาท้าทายอิทธิพลสหรัฐฯ ด้วยยุทธศาสตร์ Made in China 2025 และ BRI สถานการณ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ว่า เมื่ออำนาจระหว่างมหาอำนาจเปลี่ยน ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้น (Sun, 2017) แม้บางฝ่ายจะเถียงว่าโลกปัจจุบันต่างจากยุคสงครามเย็น เพราะจีนไม่พยายามเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์เหมือนโซเวียต แต่ข้อเท็จจริงคือ ทั้งสองประเทศต่างก็ไม่ไว้ใจกันในเชิงเจตนาธรรม โดยที่สหรัฐฯ ระแวงว่าจีนต้องการล้มระเบียบโลกเสรี ขณะที่จีนก็ระแวงว่าสหรัฐฯ ต้องการสกัดกั้นการเติบโตของจีนและอาจแทรกแซงการเมืองภายในของตนผ่านการควมคุมและยุยงจากภายนอก เช่น ประเด็นของไต้หวัน ฮองกงและซินเจียง ปรากฏการณ์นี้ตรงกับแนวคิด “กับดักความมั่นคง” ในมิติอุดมการณ์ กล่าวคือ แต่ละฝ่ายต่างมองอีกฝ่ายเป็นภัยต่อคุณค่าของตน จึงตอบโต้และยิ่งทำให้อีกฝ่ายรู้สึกถูกคุกคามวนเวียนเช่นนี้ไม่สิ้นสุด

อย่างไรก็ดี ปัจจัยเชิงบุคคลและภาวะผู้นำก็เป็นตัวกำหนดความรุนแรงและทิศทางของความขัดแย้งในช่วงเวลานั้น ๆ เช่นกัน จากการศึกษาทั้งหมดนี้จะเห็นว่า ผู้นำสหรัฐฯ แต่ละคนมีส่วนทำให้ความขัดแย้ง “ต่างระดับ” กันไป ในยุคโอบามา ความขัดแย้งถูกจำกัดกรอบด้วยความพยายามทูตและความร่วมมือบางด้าน เช่น ความร่วมมือด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ส่วนในยุครัฐบาลทรัมป์ ความขัดแย้งพุ่งสูงอย่างรวดเร็ว เช่น สงครามการค้า และการประกาศให้จีนเป็นศัตรูทางยุทธศาสตร์ (Sun, 2017) ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดและรูปแบบการนำของทรัมป์ที่ต้องการประลองเพื่อรักษาผลประโยชน์สหรัฐฯ แบบแข็งกร้าว ทั้งนี้ ไม่ใช่ว่าบุคลิกผู้นำเพียงลำพังจะสามารถเปลี่ยนเส้นทางประวัติศาสตร์ที่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างอำนาจได้ทั้งหมด แต่มันมีผลในเชิง “เพิ่มหรือลดอุณหภูมิ” ของความขัดแย้ง โอบามาเลือกที่จะประนีประนอมในบางเรื่อง จึงช่วยชะลอความรุนแรงของการแข่งขัน ส่วนทรัมป์เลือกเผชิญหน้าอย่างเปิดเผยจึงเร่งให้เกิดการปะทะเร็วและแรงขึ้น เช่นเดียวกับฝั่งจีน สี จิ้นผิงมีบทบาททำให้จีนตอบโต้เชิงรุกและพร้อมเผชิญหน้ามากขึ้นกว่ายุคผู้นำก่อน ส่งผลให้ความขัดแย้งที่อาจหลีกเลี่ยงได้ยากอยู่แล้ว ยิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยในยุคของสี จิ้นผิง

สรุปได้ว่า สาเหตุแห่งความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ ในช่วงทศวรรษ 2012–2021 เป็นเรื่องซับซ้อนหลายมิติ ประการแรก ปัจจัยโครงสร้างเช่น ความแตกต่างทางอุดมการณ์และการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจโลก การอยากมีบทบาทในเวทีโลก เป็นพื้นฐานที่ทำให้สองประเทศมีแนวโน้มขัดแย้งกันอยู่แล้ว ประการที่สอง ปัจจัยด้านการสื่อสารและวาทกรรมได้เพิ่มระดับความไม่ไว้วางใจและความเป็นปรปักษ์ให้สูงขึ้น เมื่อทั้งสองฝ่ายต่างประโคมภาพอีกฝ่ายเป็นศัตรูผ่านคำพูดและสื่อ สังคมของแต่ละประเทศก็ยิ่งพร้อมจะสนับสนุนนโยบายแข็งกร้าว

ประการสุดท้าย ปัจจัยเชิงผู้นำและบุคลิกภาพ เป็นตัวแปรที่กำหนดว่าในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง ความขัดแย้งจะปะทุเร็วหรือช้ารุนแรงเพียงใด ผู้นำที่ยับยั้งชั่งใจสามารถชะลอการปะทะ ส่วนผู้นำที่แข็งกร้าวย่อมเร่งให้เกิดการเผชิญหน้าเร็วขึ้น ตลอดทศวรรษนี้ เราจึงเห็นทั้งช่วงที่จีน-สหรัฐฯ พยายาม “ประคอง” ความสัมพันธ์ (เช่น ยุคโอบามา) และช่วงที่เผชิญหน้ากันอย่างดุเดือด (ยุคทรัมป์) ท้ายที่สุด

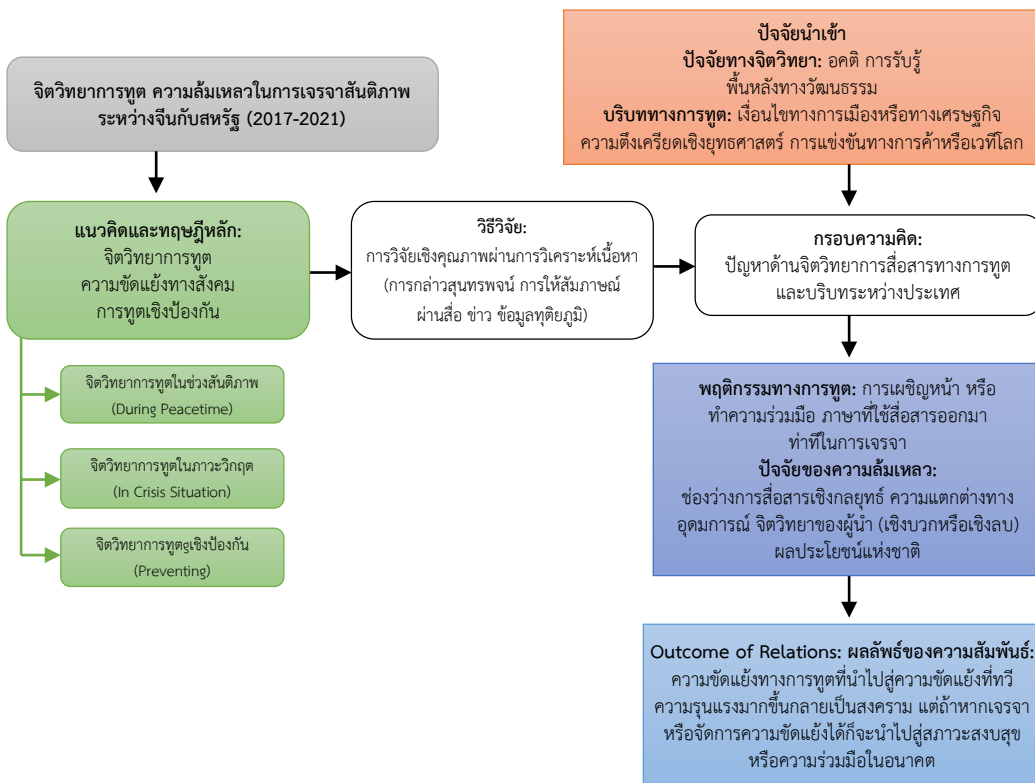
การศึกษาหลายชิ้นให้ข้อสังเกตว่า แม้ความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ จะมีรากลึกในเชิงโครงสร้าง แต่ก็จำเป็นต้องพัฒนาไปสู่สงครามเย็นครั้งใหม่แบบเต็มตัว หากผู้นำทั้งสองฝ่ายเรียนรู้ที่จะจัดการกับ “ก้นตึกความไม่ไว้วางใจกัน” อย่างระมัดระวัง มีการใช้หลักการทางจิตวิทยาทางการทูตที่ถูกต้องและเป็นเชิงบวก การสื่อสารที่สร้างสรรค์และการเคารพผลประโยชน์ซึ่งกันและกันอาจช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดลงได้บ้าง และจะสามารถสร้างเสถียรภาพในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ นอกจากนี้ แม้งานวิจัยจำนวนมากจะวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ ในมิติทางโครงสร้าง อุดมการณ์ และยุทธศาสตร์อย่างลึกซึ้ง แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่เน้นมุมมอง “จิตวิทยาการทูต” โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำและการสื่อสารทางการทูตที่ส่งผลต่อพลวัตความขัดแย้งและการล้มเหลวของการเจรจาสันติภาพในช่วงปี ค.ศ. 2017–2021

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งวิเคราะห์ความล้มเหลวของกระบวนการเจรจาเพื่อสันติภาพระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 2017–2021 ผ่านมุมมองของ “จิตวิทยาการทูต” มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของกระบวนการรับรู้ทางจิตวิทยาและบริบททางการทูตในการกำหนดพฤติกรรมของผู้นำและผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีรูปแบบการวิจัย (Research Design) ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกกรณีความขัดแย้งระหว่างจีนและสหรัฐฯ ในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดีสี จิ้นผิง โดยใช้กรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูตเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ใช้กรอบวิเคราะห์แบบ IPO Model (Input–Process–Output) คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยทางจิตวิทยาของจีนกับสหรัฐฯ คือ อคติ ความรู้สึกไม่มั่นคง ความกลัว หรือภาพจำเกี่ยวกับอีกฝ่าย และบริบททางการทูตจีนกับสหรัฐฯ คือ ความตึงเครียดจากสงครามการค้า ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ และการแข่งขันด้านอำนาจ โดยที่ปัจจัยทั้งสองนี้หล่อหลอมให้ผู้นำมี “กรอบความคิด” ที่เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจทางการทูต กระบวนการรับรู้และพฤติกรรม (Process) ผู้นำของจีนกับสหรัฐฯ จะเลือกแสดงพฤติกรรมทางการทูต ทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้า คือ การตั้งกำแพงภาษี การกล่าวหา หรือ การประณิษประณอม คือ ผ่านการเชิญเจรจา หรือผ่อนปรนเงื่อนไขระหว่างกัน ซึ่ง ผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ (Output) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่หลากหลายตามแนวคิดจิตวิทยาทางการทูตในเชิงบวกและเชิงลบ คือ ในเชิงบวก ความร่วมมือและเข้าใจกันมากขึ้น

หรือกลับกัน คือความตึงเครียด ความขัดแย้ง และการแตกหักทางการทูต เมื่อผนวกกับแนวคิดหลักจากงานของนักวิชาการ ได้แก่ Diplomatic Psychology (Langholtz & Stout, 2004) Social Conflict Theory (Rubin et al., 1994) Preventive Diplomacy (Lund, 1996) และองค์ประกอบทางจิตวิทยาการรับรู้และการตัดสินใจของผู้นำ (Tetlock, 1999; Gärling et al., 2000) เหล่านี้จะสามารถนำมาวิเคราะห์ในการวิจัยนี้ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นในแผนภาพที่ 2 ที่ผู้วิจัยได้ออกแบบดังนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบในคิดการวิจัย

ที่มา: วิเคราะห์โดยผู้วิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปตามกรอบแนวคิดการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย (Scope of Study) นี้ทำการศึกษาครอบคลุมช่วงเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2017–2021 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองและการทูตหลายประการ เช่น สงครามการค้า ความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ และการเจรจาระดับผู้นำระหว่างจีน-สหรัฐฯ ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) จากทั้งจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ บทสัมภาษณ์และสุนทรพจน์ของผู้นำทั้งสองประเทศในช่องทางต่าง ๆ 5 สุนทรพจน์ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ ข้อความบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น Twitter ของ Donald Trump และบุคลากรในหน่วยงาน

ต่างประเทศของจีน 5 ข้อความ รายงานข่าวและบทวิเคราะห์จากสื่อระดับนานาชาติ เอกสารทางการทูตและรายงานการประชุมแบบไม่จำกัดจำนวนแต่มีความเกี่ยวข้องในขอบข่ายของการศึกษา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากงานเขียนเชิงวิชาการและวรรณกรรมเกี่ยวกับจิตวิทยาการทูตและความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การรวบรวมและจำแนกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการทูตและจิตวิทยาของผู้นำทั้งสอง และ 2) การนำกรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูตมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรมและการสื่อสารของผู้นำเพื่อวิเคราะห์และอธิบายถึงความล้มเหลวในการเจรจาเพื่อสันติภาพของจีนและสหรัฐฯ

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) นั้นใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนสำคัญคือ 1) วิเคราะห์เนื้อหาของคำปราศรัยและบทสัมภาษณ์โดยใช้แนวคิดของ จิตวิทยาการทูต 2) แยกแยะ “กรอบความคิด” และแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก (บริบททางการทูต) และภายใน (อคติ ความรู้สึกไม่มั่นคง ฯลฯ) และ 3) เชื่อมโยงพฤติกรรมทางการทูตที่แสดงออก เช่น การตั้งกำแพงภาษี การประณินประณอม หรือการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ กับผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ความร่วมมือ/ความขัดแย้ง)

สมมติฐานในการศึกษา (Research Assumptions) การศึกษานี้ตั้งอยู่บนข้อสมมติฐานว่าความล้มเหลวในการเจรจาเพื่อสันติภาพระหว่างจีนและสหรัฐฯ มีรากฐานมาจากความแตกต่างทางอุดมการณ์และโครงสร้างการปกครอง (Liberal Democracy vs. Authoritarianism) ความไม่เข้าใจกันด้านการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Communication Gaps) และบุคลิกลักษณะของผู้นำและการรับรู้ที่มีอคติซึ่งส่งผลต่อท่าทีทางการทูตในที่สุดท้าย การสังเคราะห์ผลการศึกษา (Synthesis & Discussion) ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาสังเคราะห์เพื่ออธิบายบทบาทของจิตวิทยาการทูตในการเจรจาระหว่างประเทศ วิเคราะห์สาเหตุของความล้มเหลวในการสื่อสารทางการทูต เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเข้าใจทางการทูตในบริบทของจีนและสหรัฐฯ เพื่อป้องกันความขัดแย้งในอนาคต

4. ผลการศึกษา

4.1 พัฒนาการด้านการต่างประเทศระหว่างจีน - สหรัฐฯ ภายใต้ยุคสมัยประธานาธิบดี สี จิ้นผิงและประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ (ค.ศ. 2017-2021)

โดยส่วนนี้วิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดด้านจิตวิทยาการทูตของ Rubin et al. (1994) และ Lund (1996) ได้แก่ จิตวิทยาการทูตในช่วงสันติภาพ จิตวิทยาการทูตในภาวะวิกฤต และจิตวิทยาการทูตเชิงป้องกัน ซึ่งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ภายใต้ยุคสมัยประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์และประธานาธิบดี สี จิ้นผิงนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์อันดี ช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์สั้นคลอน และช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์ขัดแย้ง

4.1.1 ช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์อันดี (ค.ศ. 2017-2018 ตอนต้น)

หลังจากโดนัลด์ ทรัมป์ได้รับชัยชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐฯ คงมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญ ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2017 ที่เป็นจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ ในยุคสมัย โดนัลด์ ทรัมป์ที่การเข้ามามีบทบาทในการดำเนินยุทธศาสตร์การต่างประเทศที่มีต่อจีนที่มากยิ่งขึ้น รวมถึงเป็นการแสดงจุดยืนของสหรัฐฯ ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน และสหรัฐฯ กับไต้หวัน อีกทั้งยังเป็นการตอบคำถามของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ตั้งคำถามถึงความมุ่งมั่นของสหรัฐฯ ที่มีต่อนโยบาย “จีนเดียว” (One China) จากการที่โดนัลด์ ทรัมป์แสดงท่าทีเคารพต่อการดำเนินนโยบายจีนเดียวของประเทศจีน รวมถึงมีการติดต่อกับประธานาธิบดี ไช่ อิงเหวิน (Cai Yingwen) ของสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ไปพร้อมกัน (Xinhua, 2017)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนจุดยืนของสหรัฐฯ ที่ส่งผลถึงความสัมพันธ์สหรัฐฯ-ไต้หวัน ตลอดสี่ทศวรรษที่ผ่านมา นั้น สหรัฐฯ ได้มีนโยบายที่ทำการยอมรับถึงสถานะระหว่างประเทศของจีนว่า “จีนมีเพียงประเทศเดียว” ภายใต้นโยบายนี้ สหรัฐฯ ได้รักษาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแต่ยังคงมีความสัมพันธ์ไม่ เป็นทางการกับไต้หวันไปพร้อมกัน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการป้องกันประเทศ เหตุการณ์เมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 2017 ขณะที่เร็กซ์ ทิลเลอร์สัน (Rex Tillerson) รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้เดินทางเยือนกรุงปักกิ่ง และกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีนว่า “สร้างขึ้นจากการไม่เผชิญหน้า ไม่มีความขัดแย้ง เคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงแสวงหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายเสมอ” (Chen, 2018)

หลังจากนั้น ในวันที่ 6 และ 7 เมษายน ค.ศ. 2017 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ทำการต้อนรับประธานาธิบดี สี จิ้นผิงของจีนในการประชุมสุดยอดผู้นำ Mar-a-Lago Summit ที่จัดขึ้นที่ Mar-a-Lago ในฟลอริดา ซึ่งมีหัวข้อหลักในการประชุมคือ “การค้าทวิภาคีและเกาหลีเหนือ” หลังจากการประชุมสิ้นสุดลง โดนัลด์ทรัมป์ได้กล่าวด้วยความยินดีอย่างยิ่งต่อความก้าวหน้าที่มีมาในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน รวมถึง สี จิ้นผิงกล่าวถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในด้านต่าง ๆ และการสร้างความไว้วางใจที่มากยิ่งขึ้นหลายประการ เช่น การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวในการทำงาน และมิตรภาพที่ดี

ระหว่างกัน ถึงแม้ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงจะเสนอมุมมองที่ค่อนข้างคลุมเครือต่อความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ทั้งสัปดาห์เป็นไปในเชิงบวก ซึ่งถูกมองว่าความสัมพันธ์ส่วนตัวในการทำงานระหว่างผู้นำทั้งสองจะเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต รวมถึงการสร้างกรอบการเจรจาในระดับสูงสุดชุดใหม่ที่จัดตั้งขึ้น คือเป็นการเจรจาระหว่างประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ และประธานาธิบดี สี จิ้นผิงอย่างครอบคลุม รอบด้าน ในทุกมิติ โดยการที่สหรัฐฯ และจีนจะปรับโครงสร้างใหม่ที่จะมาแทนที่การเจรจาเชิงกลยุทธ์ และเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) การทูตและความมั่นคง 2) เศรษฐกิจและการค้า 3) การบังคับใช้กฎหมาย และความมั่นคงทางไซเบอร์ และ 4) การแลกเปลี่ยนทางสังคมและประชาชน นอกจากนี้ ยังรวมถึงมีการสร้างความร่วมมือเพื่อคิดวิธีหลีกเลี่ยงสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน โดยที่ทั้งสองฝ่ายได้ดำเนินการแผน 100 วัน ที่มีเกณฑ์อ้างอิงระหว่างแผนตามคำกล่าวของวิลเบอร์ รอสส์ (Wilbur Ross) รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ที่มีเป้าหมายคือการเพิ่มการส่งออกของสหรัฐฯ ไปยังจีนเพื่อลดการขาดดุลการค้าทวิภาคีระหว่างกัน (Glaser & Viers, 2017)

หากพิจารณาในมุมมองของจิตวิทยาการทูตนั้นอยู่ในช่วงสันติภาพ มีการพบปะและเจรจาระหว่างกันในมิติแห่งความร่วมมือและทำที่เป็นมิตรระหว่างกัน เพื่อสร้างภาพลักษณ์และวาทะกรรมความปรองดองของสองมหาอำนาจ ไม่มีการโต้ตอบหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ดี ช่วงเวลาแห่งสันติภาพนั้นได้สูญสิ้นไปเมื่อเข้าสู่ช่วงกลางปี ค.ศ. 2018 ความสัมพันธ์ของจีนและสหรัฐฯ เข้าสู่สภาวะวิกฤติ

4.1.2 ช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์สั้นคลอน (ค.ศ. 2018 ตอนกลาง – ค.ศ. 2020 ตอนต้น)

ในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนได้เข้าสู่ภาวะตึงเครียดและเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะของการแข่งขันเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะในมิติการค้า เทคโนโลยี และความมั่นคงทางภูมิรัฐศาสตร์ โดยจุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 22 มีนาคม ค.ศ. 2018 รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ประกาศมาตรการจำกัดเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากจีนจำนวนมาก พร้อมกับออกข้อจำกัดด้านการลงทุนของจีนในสหรัฐฯ โดยให้เหตุผลเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและการบังคับถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อบริษัทอเมริกัน (Landler & Tankersley, 2018) การตอบโต้ของจีนในช่วงต้นเดือนเมษายนด้วยการเก็บภาษีสินค้านำเข้าจากสหรัฐฯ ส่งผลให้ความเสี่ยงต่อการเกิด “สงครามการค้า” ระหว่างสองมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกเริ่มเด่นชัดขึ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 2019 ความขัดแย้งระหว่างทั้งสองประเทศทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อประธานาธิบดีทรัมป์และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐฯ กล่าวหาว่าจีนใช้ประโยชน์จากระบบการค้าเสรีในการเอารัดเอาเปรียบบริษัทอเมริกันที่ดำเนินธุรกิจในจีน ซึ่งถูกจีนตอบโต้กลับว่าเป็น “การกลั่นแกล้งทางการค้า” และเตือนถึงผลกระทบร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของโลก หากการตอบโต้ยังคงดำเนินต่อไป (Dollar, 2018) ปัจจัยที่เสริมสร้างความเปราะบางของความสัมพันธ์ทวิภาคีดังกล่าว ยังรวมถึงประเด็นด้านการสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ โดยเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 2018 ไมค์ เพนซ์ รองประธานาธิบดี

สหรัฐฯ ได้กล่าวสุนทรพจน์ที่ Hudson Institute ซึ่งสะท้อนจุดยืนของรัฐบาลทรัมป์ในการเปลี่ยนแนวทางการความสัมพันธ์จาก “ความร่วมมือ” สู่ “การแข่งขัน” กับจีน โดยเน้นการใช้มาตรการภาษีเพื่อโต้ตอบ “การรุกรานทางเศรษฐกิจ” พร้อมทั้งกล่าวหาจีนในประเด็นทะเลจีนใต้ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในทิเบตและซินเจียง รวมไปถึงการขโมยเทคโนโลยีและการแทรกแซงกิจการภายในของสหรัฐฯ (Gang, 2019; National Security Strategy, 2018) สุนทรพจน์ดังกล่าวนำไปสู่การตอบโต้ของกระทรวงการต่างประเทศจีนที่ออกแถลงการณ์ประณามว่าเป็น “ข้อกล่าวหาที่ไร้เหตุผล” และอาจสร้างผลกระทบเชิงลบต่ออนาคตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง

ช่วงปลายปี ค.ศ. 2018 ความขัดแย้งขยายตัวสู่มิติเทคโนโลยี โดยเฉพาะกรณีของบริษัท Huawei ซึ่งกลายเป็นจุดศูนย์กลางของข้อพิพาททางการทูตครั้งใหม่ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 2018 นางเหมิง หว่านโจว ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินของ Huawei และบุตรสาวของผู้ก่อตั้งบริษัท ถูกจับกุมที่แคนาดาตามคำร้องขอของสหรัฐฯ โดยอ้างเหตุผลว่าละเมิดมาตรการคว่ำบาตรต่ออิหร่านและมีพฤติกรรมฉ้อโกง (Horowitz, 2018) การดำเนินการดังกล่าวถูกมองโดยรัฐบาลจีนว่าเป็นประเด็นที่มีแรงจูงใจทางการเมือง ซึ่งกระทบต่อเสถียรภาพของความสัมพันธ์ทวิภาคีโดยตรง การตอบโต้ของจีนมีทั้งด้านการทูตและการดำเนินคดีระหว่างประเทศ โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2019 Huawei ได้ยื่นฟ้องรัฐบาลสหรัฐฯ กรณีการออกคำสั่งห้ามใช้อุปกรณ์ของบริษัทในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการแข่งขันด้านเทคโนโลยี 5G (Hua & Zeng, 2022; กษกร ไพสิฐศรีสวัสดิ์ และพรภวิชัย หล้าพิระกุล, 2567) ประกอบกับการที่สหรัฐฯ ภายใต้การนำของทรัมป์ได้รณรงค์เรียกร้องพันธมิตรระหว่างประเทศให้หลีกเลี่ยงการใช้อุปกรณ์ของ Huawei ด้วยข้อกล่าวหาว่าบริษัทอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลจีนในการสอดแนม (Isidore, 2018) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์เริ่มคลี่คลายเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2021 หลังจากที่เหมิง หว่านโจวสามารถเจรจาข้อตกลงกับอัยการสหรัฐฯ และเดินทางกลับประเทศจีน ขณะเดียวกัน จีนได้ปล่อยตัวชาวแคนาดาสองคนซึ่งหลายฝ่ายมองว่าเป็นการแลกเปลี่ยนทางการทูต (Gao, 2018)

การล้มเหลวของการเจรจาการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 2019 นำไปสู่การยกระดับความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง โดยสหรัฐฯ ได้ประกาศปรับขึ้นภาษีสินค้านำเข้าจากจีนจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 25 และจีนได้ตอบโต้ในลักษณะเดียวกัน (Srithanpong & Tansuchat, 2019) สะท้อนถึงกลยุทธ์ “กดดันสูงสุด” ของสหรัฐฯ ที่มุ่งหมายจะเร่งให้จีนเข้าสู่ข้อตกลงการค้าที่เอื้อประโยชน์ต่อสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ฝ่ายจีนมองว่าเป็นการประเมินสถานการณ์อย่างเกินจริง มาตรการเพิ่มเติมของสหรัฐฯ ยังรวมถึงการสั่งห้ามบริษัทอเมริกันใช้อุปกรณ์โทรคมนาคมจากต่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายจำกัดการขยายตัวของบริษัท Huawei ผ่านการบรรจุชื่อบริษัทลงใน “บัญชีดำทางการค้า” (Entity List) ซึ่งเป็นการลดการเข้าถึงเทคโนโลยีจากสหรัฐฯ โดยตรง (Shepardson & Freifeld, 2019; Congressional Research Service, 2022)

อีกเหตุการณ์สำคัญที่ยกระดับความตึงเครียดคือ เมื่อกระทรวงการคลังสหรัฐฯ ประกาศรายงานต่อรัฐสภาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2019 กล่าวหาว่าจีนมีพฤติกรรมบิดเบือน

ค่าเงินเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการค้า (U.S. Department of the Treasury, 2019) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประธานาธิบดีทรัมป์โพสต์ข้อความผ่าน Twitter เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 2019 กล่าวหาว่าจีนเป็น “ประเทศบิดเบือนค่าเงิน” (Contractor, 2019) ซึ่งส่งผลให้ความเชื่อมั่นต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโลกและความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศยิ่งสั่นคลอน (Lee, 2019; Nelson, 2019)

แผนภาพที่ 3 ทวิตของโดนัลด์ ทรัมป์ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 2019 (Trump's Tweet of August 5, 2019)

ที่มา: Twitter (X) ของ Donald Trump (Trump, 2019)

ในช่วงปลายปี ค.ศ. 2019 ความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนได้ยกระดับขึ้นอีกครั้ง โดยเฉพาะประเด็นด้านนโยบายเศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีผลต่อทั้งการเมืองภายในประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจีนได้แสดงท่าทีตอบโต้ต่อข้อกล่าวหาของสหรัฐฯ เกี่ยวกับการบิดเบือนค่าเงิน โดยปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งแถลงการณ์ว่าการกระทำของสหรัฐฯ นั้นเป็น “การดำเนินการฝ่ายเดียวอย่างพลการ” และเป็นรูปแบบหนึ่งของ “การกีดกันทางการค้า” (Xinhua, 2019) ซึ่งการตอบโต้เชิงวาทกรรมในลักษณะนี้สะท้อนถึงความพยายามของจีนในการปกป้องภาพลักษณ์ของตนเองบนเวทีระหว่างประเทศ และรักษาจุดยืนที่แข็งแกร่งต่อความพยายามของสหรัฐฯ ในการควบคุมและจำกัดบทบาทของจีนในระบบเศรษฐกิจโลก

ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศยิ่งทวีความซับซ้อนมากขึ้นจากเหตุการณ์การประท้วงในฮ่องกง โดยเฉพาะเมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ให้สัมภาษณ์ในรายการ Fox and Friends เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2019 โดยกล่าวว่าได้เตือนประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ว่าหากจีนใช้กำลังทหารปราบปรามผู้ประท้วงในฮ่องกง อาจส่งผลกระทบรุนแรงต่อการเจรจาข้อตกลงทางการค้า และระบุเพิ่มเติมว่า “หากไม่มีคำเตือน ฮ่องกงอาจถูกบดขยี้ภายในเวลา 14 นาที” ถ้อยแถลงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทรัมป์เชื่อมโยงปัจจัยภายในของจีนเข้ากับมิติทางการทูตและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สถานการณ์รุนแรงมากขึ้น เมื่อในวันที่ 27 พฤศจิกายน

ค.ศ. 2019 ประธานาธิบดีทรัมป์ลงนามในร่างกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในฮ่องกง ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในท่าทีของสหรัฐฯ ต่อปัญหาภายในของจีน โดยในถ้อยแถลงประกอบการลงนาม ทรัมป์ได้ระบุว่าการตรากฎหมายฉบับนี้เป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อจีนและประชาชนชาวฮ่องกง โดยหวังว่าผู้นำจีนและผู้แทนของฮ่องกงจะสามารถยุติความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองในระยะยาว (The Guardian, 2019; Spicehandler, 2020) อย่างไรก็ตาม ทรัมป์ยังสงวนสิทธิ์ในการเลือกบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายตามที่เห็นสมควร โดยอ้างเหตุผลว่าบางประเด็นอาจขัดต่ออำนาจตามรัฐธรรมนูญของฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ (U.S. Government Publishing Office, 2020)

การกระทำของสหรัฐฯ ได้รับการตอบโต้จากรัฐบาลจีนอย่างรุนแรง โดยกระทรวงการต่างประเทศของจีนได้ประณามกฎหมายฉบับดังกล่าวว่าเป็น “การแทรกแซงกิจการภายในของจีนอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย” พร้อมทั้งยกเลิกกำหนดการเยือนฮ่องกงของเจ้าหน้าที่ระดับสูงจากสหรัฐฯ (Congressional Research Service, 2019) นอกจากนี้ จีนยังประกาศใช้มาตรการคว่ำบาตรต่อองค์กรไม่แสวงหากำไรของสหรัฐฯ จำนวน 5 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยให้เหตุผลว่าองค์กรเหล่านี้มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนพฤติกรรมที่นำไปสู่ความรุนแรงในการประท้วงในฮ่องกง (Glaser & Flaherty, 2020)

จากเหตุการณ์ทั้งหมดนี้ จิตวิทยาการทูตระหว่างสองประเทศได้เข้าสู่ภาวะวิกฤต กล่าวคือ ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่เริ่มต้นจากประเด็นทางเศรษฐกิจได้ลุกลามไปสู่มิติของสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงภายในของจีน ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในวงกว้าง และสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของความสัมพันธ์ทวิภาคีที่อาจยากต่อการฟื้นฟูในระยะสั้น

4.1.3 ช่วงเวลาแห่งความสัมพันธ์ขัดแย้ง (ค.ศ. 2020 ตอนกลาง – ค.ศ. 2021 ตอนต้น)

หลังจากความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนเข้าสู่ภาวะตึงเครียด เนื่องมาจากการใช้จิตวิทยาการทูต การโต้ตอบของผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองจากอคติที่มีต่อกัน และทักษะการเจรจาที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการทูตอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้ทั้งสองประเทศต้องเผชิญกับความตึงเครียดในระดับโลก เนื่องจากสหรัฐฯ และจีนต่างเป็นมหาอำนาจในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมืองระหว่างประเทศ ในขณะที่โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการระบาดของโควิด-19 ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และจีนกลับมีได้ลดทอนลงแต่อย่างใด ตรงกันข้าม เหตุการณ์ที่บ่งชี้ถึงความขัดแย้งทวิภาคีได้ทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อกระบวนการโลกาภิวัตน์อย่างมีนัยสำคัญ

ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 ซึ่งถือเป็นวิกฤตการณ์ระดับโลก ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนกลับมีได้ลดลงแต่อย่างใด ตรงกันข้าม ความตึงเครียดกลับยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ 31 มกราคม ค.ศ. 2020 รัฐบาลสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้ประกาศห้ามผู้ที่มิได้ถือสัญชาติสหรัฐฯ และมีประวัติการเดินทางไปยังจีนแผ่นดินใหญ่เมื่อไม่นานมานี้ เข้าสู่สหรัฐอเมริกา (Trump, 2020) ภายหลังจาก

ที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ประกาศยกระดับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาเป็นการระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) อันเนื่องมาจากสถานการณ์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นและการแพร่ระบาดไปยังประเทศต่าง ๆ กว่า 100 ประเทศทั่วโลก (World Health Organization, 2020)

แผนภาพที่ 4 ทวิตของนาย จาว ลีเจียน เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2020

ที่มา: Twitter (X) ของ Zhao Lijian (Zhao, 2020)

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ระดับสูงของทั้งสองประเทศต่างออกมากล่าวโทษซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายสหรัฐฯ ระบุว่าจีนเป็นต้นตอของการระบาดครั้งนี้ ขณะที่โฆษกรัฐบาลจีน จ้าว ลีเจียน (Zhao Lijian) ได้กล่าวหาโดยปราศจากหลักฐานว่า “กองทัพสหรัฐฯ เป็นผู้แพร่เชื้อไวรัสมาสู่ประเทศจีน” (Brito, 2020; Crossley, 2020)

แผนภาพที่ 5 ทวิตของโดนัลด์ ทรัมป์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2020 (Trump's Tweet of March 17, 2020)

ที่มา: Twitter (X) ของ Donald Trump (Trump, 2020)

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กลายเป็นอีกหนึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนเข้าสู่ภาวะตึงเครียดในระดับรุนแรง โดยเฉพาะในช่วงต้นปี ค.ศ. 2020 เมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ได้โพสต์ข้อความผ่าน Twitter (X) โดยเรียกเชื้อไวรัสโควิด-19 ว่า “ไวรัสจีน” ซึ่งก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในระดับนานาชาติ และนำไปสู่การตอบโต้จากรัฐบาลจีนผ่านโฆษกกระทรวงการต่างประเทศ เกิง ชวง (Geng Chuang) ซึ่งระบุว่าสหรัฐฯ ควรจัดการกับปัญหาภายในของตนเองก่อน และประณามการใช้ถ้อยคำดังกล่าวว่าเป็นการสร้างความแตกแยกและอคติทางเชื้อชาติ (Viala-Gaudefroy & Lindaman, 2021) แม้จะเกิดความขัดแย้งทางวาทกรรมในช่วงแรก แต่ในเดือนเมษายนของปีเดียวกัน ทั้งสองประเทศได้เริ่มปรับท่าทีมุ่งสู่ความร่วมมือในบางมิติ ท่ามกลางสถานการณ์การระบาดที่ทวีความรุนแรง อย่างไรก็ตาม ท่าทีของสหรัฐฯ ภายใต้การนำของทรัมป์ยังคงยึดจุดยืนวิพากษ์จีน โดยเฉพาะการกล่าวหาว่าองค์การอนามัยโลก (WHO) มีพฤติกรรมลำเอียงเข้าข้างจีน และประกาศระงับการสนับสนุนเงินทุนจากสหรัฐฯ ให้แก่องค์กรดังกล่าว (Ollstein, 2020; Cohen, 2020)

นอกเหนือจากประเด็นทางสาธารณสุขแล้ว ความขัดแย้งด้านกฎหมายและสิทธิมนุษยชนในฮ่องกงกลับมาเป็นประเด็นหลักอีกครั้ง เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 2020 รัฐบาลจีนได้ผ่านกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติสำหรับฮ่องกง ซึ่งถูกวิจารณ์อย่างกว้างขวางว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชนฮ่องกงอย่างร้ายแรง ส่งผลให้สหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีทรัมป์ ตัดสินใจลงนามยุติสถานะการค้าพิเศษของฮ่องกง และประกาศมาตรการคว่ำบาตรต่อเจ้าหน้าที่และองค์กรของจีนที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดเสรีภาพดังกล่าว (Wut, Tso, & vandePol, 2020; McDougall, Caine, Reisinger, & Harris, 2020) จีนจึงได้ตอบโต้ด้วยการชู่คว่ำบาตรทั้งในระดับบุคคลและองค์กรของสหรัฐฯ โดยมุ่งเป้าไปยังผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันกฎหมายที่กระทบต่อผลประโยชน์ของจีน (Harper, 2021; Ghiretti, 2023) ขณะเดียวกัน ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ได้ทวีความรุนแรงขึ้น เมื่อกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ออกแถลงการณ์ระบุว่า การอ้างสิทธิ์ของจีนในพื้นที่ทะเลจีนใต้ส่วนใหญ่เป็น

“การกระทำที่ผิดกฎหมาย” (Hansler, 2020) ซึ่งทำให้จีนออกมาตอบโต้โดยกล่าวว่าสหรัฐฯ กำลัง “แทรกแซงกิจการภายในของจีน” (China Daily, 2021)

จุดสูงสุดของความขัดแย้งทางการทูตปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ. 2020 รัฐบาลสหรัฐฯ สั่งปิดสถานกงสุลจีนในเมืองฮุสตัน รัฐเท็กซัส โดยกล่าวหาว่าเป็น “ศูนย์กลางของการจารกรรมและขโมยข้อมูลทางเทคโนโลยี” (Fifield, 2020) จีนจึงตอบโต้ โดยการปิดสถานกงสุลของสหรัฐฯ ในเมืองเฉิงตู ซึ่งเป็นการตอบโต้เชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงระดับความตึงเครียดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในรอบหลายทศวรรษ (BBC, 2020) ท่าทีของสหรัฐฯ ต่อจีนนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์อย่างเด่นชัด เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 2020 ไมค์ ปอมเปโอ (Mike Pompeo) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้กล่าวสุนทรพจน์ในหัวข้อ “จีนคอมมิวนิสต์และอนาคตของโลกเสรี” ซึ่งเน้นว่า “ยุคแห่งการมีส่วนร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้สิ้นสุดลงแล้ว” พร้อมทั้งกล่าวหาในประเด็นการค้า การละเมิดสิทธิมนุษยชนในซินเจียงและฮ่องกง และการขยายอิทธิพลของจีนในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ (Wright, 2020; The Guardian, 2020)

ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศยังขยายไปสู่มิติทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยช่วงปลายปี ค.ศ. 2020 สหรัฐฯ ได้ออกมาตรการควบคุมการเข้าถึงเทคโนโลยีของบริษัทจีนหลายแห่ง โดยเฉพาะ Semiconductor Manufacturing International Corporation (SMIC) ที่ถูกเพิ่มในบัญชีดำทางการค้า (Alper, Shepardson, & Pamuk, 2020) พร้อมทั้งจำกัดวีซ่าของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีน และคว่ำบาตรเจ้าหน้าที่จีนจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน (Lemert & Runde, 2020; U.S. Department of State, 2020) ทั้งยังประกาศห้ามบริษัทสหรัฐฯ ลงทุนในบริษัทจีนที่มีความเชื่อมโยงกับกองทัพปลดแอกประชาชนจีน (Franck, 2020) ในช่วงสุดท้ายของรัฐบาลทรัมป์ วันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 2021 ไมค์ ปอมเปโอ ได้ประกาศว่า “รัฐบาลจีนได้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนและก่ออาชญากรรมต่อชาวอุยกูร์ในเขตปกครองตนเองซินเจียง” (Gramer & Mackinnon, 2021) ซึ่งกลายเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลของประธานาธิบดีโจ ไบเดน นำไปต่อยอดผ่านการห้ามนำเข้าสินค้าทั้งหมดจากซินเจียงในปีเดียวกัน (Hooper, 2020)

เหตุการณ์ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการเผชิญหน้าทางเศรษฐกิจสู่ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคง เทคโนโลยี การทูต หรือสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ เข้าสู่สภาวะที่ซับซ้อนและยากต่อการฟื้นฟูในระยะอันใกล้ แต่เมื่อสิ้นสุดของรัฐบาลทรัมป์ ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศไม่ได้ลุกลามรุนแรงกว่าเดิม เนื่องจากรัฐบาลของทั้งจีนและสหรัฐฯ พยายามที่จะฟื้นตัวจากสถานการณ์โควิด-19 พร้อมกับการเปลี่ยนรัฐบาลทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศอยู่ในสภาวะวิกฤติที่นิ่งตัวและมีการป้องกันทางการทูตระหว่างกัน

4.2 บทบาทและกระบวนการด้านจิตวิทยาการทูตของสี จิ้นผิงและโดนัลด์ ทรัมป์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมิติการเจรจาระหว่างจีน-สหรัฐฯ ภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูต

ในช่วงปี ค.ศ. 2017-2021 โลกได้เห็นการปะทะกันของสองมหาอำนาจโลกที่มีกระบวนการด้านจิตวิทยาเพื่อการทูตที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ระหว่างประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐฯ และประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน การศึกษาความแตกต่างในกระบวนการด้านจิตวิทยาเพื่อการทูตของผู้นำทั้งสอง เผยให้เห็นถึงความขัดแย้งในกระบวนการจากการสื่อสารของผู้นำ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการระหว่างประเทศด้วยภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูต หากพิจารณาถึงความแตกต่างของการเป็นผู้นำระหว่างโดนัลด์ ทรัมป์ และสี จิ้นผิง จากการนำเอาวิธีการบริหารแบบนักธุรกิจ และการใช้จิตวิทยาเพื่อการเจรจาที่ตรงไปตรงมา การนำมาใช้ในการเจรจากับจีนเป็นลักษณะเฉพาะของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ รวมถึงการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ในวิธีการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของสหรัฐฯ ในขณะเดียวกัน การเป็นผู้นำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิงแสดงให้เห็นถึงแนวทางที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในด้านกระบวนการใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตในการเจรจากับสหรัฐฯ รวมถึงการวิเคราะห์กระบวนการเพื่อการทูตของสี จิ้นผิงจะช่วยให้เราเข้าใจถึงวิธีการที่จีนใช้ในการเจรจากับรัฐบาลสหรัฐฯ ของทรัมป์ และการปรับตัวของระบบการทูตจีนในช่วงเวลาแห่งความท้าทายนี้

4.2.1 กระบวนการใช้จิตวิทยาการทูตในมิติการเจรจาระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ของ “โดนัลด์ ทรัมป์” ภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูต

จากการวิเคราะห์กระบวนการใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตของโดนัลด์ ทรัมป์ พบว่าการดำเนินการทางการทูตของสหรัฐฯ ต่อจีนในช่วงปี ค.ศ. 2017-2020 แสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ที่ซับซ้อนและหลากหลาย โดยผสมผสานระหว่างความร่วมมือและการเผชิญหน้าอย่างเป็นระบบ ทรัมป์ใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตที่แตกต่างจากผู้นำก่อนหน้า ด้วย “การใช้จิตวิทยาเพื่อสร้างแรงกดดัน”⁶ (Psychological Pressure) ประยุกต์ใช้มาตรการทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง การสร้างแรงกดดันผ่านวาทกรรมสาธารณะ และการอ้างถึงประเด็นสิทธิมนุษยชนเพื่อกดดันทางการเมือง รวมถึงการเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ อาทิ การเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการค้าและสถานการณ์ทางการเมืองในฮ่องกง รวมถึงการดำเนินการทูตเชิงสัญลักษณ์ เช่น การปิดสถานกงสุลของจีน กลยุทธ์เหล่านี้มีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์และแสดงจุดยืนที่แข็งแกร่งต่อจีนในเวทีระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นในการสร้างแรงกดดันทางจิตวิทยาเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจที่รวดเร็วในสถานการณ์ที่มีข้อจำกัดทางเวลา

⁶ Deutsch and Harold (1955) ระบุว่า “การใช้จิตวิทยาเพื่อสร้างแรงกดดัน” คือ การใช้กลวิธีทางจิตวิทยา เช่น การโน้มน้าว การข่มขู่ทางอารมณ์ หรือการใช้ภาวะกดดันทางสังคม เพื่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความวิตก ความลังเล หรือความรู้สึกเร่งด่วน อันนำไปสู่การตัดสินใจหรือการกระทำตามที่ต้องการ มักใช้ในบริบทเช่น การเจรจา การขาย หรือการแข่งขัน

(Tetlock, 1999) เพื่อสร้างแรงกดดันในทุกมิติที่เป็นประโยชน์ต่อสหรัฐฯ ในกรณีของการสร้างความไว้วางใจ การศึกษาจาก Joshi (2017) ผ่านการประชุม Mar-a-Lago Summit ในวันที่ 6 และ 7 เมษายน ค.ศ. 2017 เป็นกลยุทธ์แรกทางจิตวิทยาการทูตที่มุ่งสร้างพื้นที่การเจรจาและลดความตึงเครียดเบื้องต้น โดยการใช้ “การสร้างเชื่อมั่นผ่านภาพลักษณ์ทางจิตวิทยา”⁷ (Psychological Framing) รวมถึงเป็นการรักษาความสัมพันธ์ทางการค้าในช่วงเริ่มต้นของความสัมพันธ์ โดยมุ่งหวังในการสร้างภาพลักษณ์ทางจิตวิทยาเพื่อการทูต ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นระหว่างสองประเทศให้ยังคงมีเสถียรภาพ (Darkó, 2018)

ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 2018 จนถึงปี ค.ศ. 2020 จากการศึกษาของ (Srithanpong & Tansuchat, 2019) พบว่า โดนัลด์ ทรัมป์ได้เปลี่ยนรูปแบบการใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตเพื่อเพิ่มแรงกดดันอย่างเป็นระบบ ผ่านการเปลี่ยนแนวทางไปเป็นการเผชิญหน้าโดยตรง ด้วยการประกาศมาตรการการปรับเพิ่มขึ้นของภาษีนำเข้าเฉพาะสินค้าที่มาจากจีน ในปี ค.ศ. 2018 รวมถึงเหตุการณ์การยุติสถานะพิเศษทางการค้าของฮ่องกงในปี ค.ศ. 2020 (Lardy, 2020) และการออกคำสั่งประธานาธิบดี (Executive Order) รวม 3 ฉบับ ประกอบด้วยการประกาศห้ามบริษัทสหรัฐฯ ผลิตหรือออกแบบชิปให้แก่บริษัท Huawei และการห้ามบริษัทสหรัฐฯ ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริษัท Tencent Holdings (We Chat) และ Byte Dance (TikTok) ขณะเดียวกัน ก็ได้ขึ้นบัญชีบริษัท Huawei ในบัญชีดำทางการค้า รวมถึงในปี ค.ศ. 2021 ได้ขึ้นบัญชีดำบริษัท Xiaomi ของจีน ด้วยคำกล่าวหาว่า มีความเชื่อมโยงกับการสนับสนุนกองทัพจีน (ยุทธฤทธิ์ บุนนาค, ญัฐชนนท์ ลิ้มบุญสืบสาย และธนัญญา สุกกล้า, 2564) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของจีน และสร้างแรงกดดันในการเจรจาระหว่างจีนและสหรัฐฯ

มาตรการทางเศรษฐกิจเหล่านี้ ได้รับการส่งเสริมโดยการนำจิตวิทยาการทูตมาใช้ปรับใช้กับช่องทางการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างแรงกดดันที่มีเป้าหมายเพื่อที่จะขยายผลกระทบในระดับนานาชาติ กรณีตัวอย่างที่สำคัญคือการที่ โดนัลด์ ทรัมป์ใช้ Twitter (X) เป็นช่องทางหลักในการแสดงท่าที เช่น เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 2019 ทรัมป์กล่าวหาว่าจีนบิดเบือนค่าเงิน (Bangkok Business, 2019) ซึ่งมีผลกระทบต่องานตลาดการเงินโลกและการเจรจาทางการค้า อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงกดดันในวงกว้างผ่านกระแสสังคมให้กับรัฐบาลจีน นอกจากนี้ การเชื่อมโยงประเด็นทางเศรษฐกิจกับสถานการณ์ฮ่องกงผ่านการสัมภาษณ์ในรายการ “Fox and Friends” เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2019 ก็แสดงให้เห็นถึงการนำจิตวิทยาการทูตมาใช้ในทางที่ไม่ดี ด้วยการนำมาปรับใช้ในประเด็นเศรษฐกิจเพื่อกดดันจีนในหลายมิติพร้อมกัน (Segers, 2019)

การนำจิตวิทยาการทูตมาปรับใช้เพื่อการสร้างวาทกรรม โดนัลด์ ทรัมป์ได้ใช้แนวทางที่แข็งกร้าว และชี้เป้าอย่างชัดเจนต่อจีน ด้วยการใช้คำว่า “ไวรัสจีน” ในการสื่อสารเกี่ยวกับ

⁷ Goffman (1959) ระบุว่า “การสร้างเชื่อมั่นผ่านภาพลักษณ์ทางจิตวิทยา” คือ การจัดการความประทับใจ (Impression Management) โดยใช้การสื่อสารและพฤติกรรมที่สะท้อนความน่าเชื่อถือ ความจริงใจ และความมั่นใจ โดยมักปรากฏผ่านการแสดงออกทางคำพูด การกระทำ หรือภาพลักษณ์ที่สื่อสารไปยังผู้รับสาร เพื่อโน้มน้าวให้เห็นผลประโยชน์ร่วมกันและช่วยสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกัน

ไวรัสโควิด-19 ซึ่งเป็นการชี้้นำการเข้าใจของประชาคมโลกว่าจีนเป็นต้นตอของการระบาดใหญ่ในครั้งนี้ (Reja, 2021) การสร้างวาทกรรมในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างภาพลักษณ์ในเชิงลบต่อจีนในสายตาของสาธารณชน แต่ยังเป็นการเบี่ยงเบนความสนใจไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ประเทศจีนในเวทีประชาคมโลก นอกจากนี้ การประกาศผ่านตัวแทนรัฐบาลโดย ไมค์ ปอมเปโอ กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้สิ้นสุดลงแล้ว” (Pompeo, 2020) ยังเป็นการใช้จิตวิทยาการทูตในการสร้างเส้นแบ่งอุดมการณ์และความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดลงของความร่วมมือระหว่างกันและสะท้อนถึงความตึงเครียดทางอุดมการณ์ที่ทวีความรุนแรงขึ้น

การนำจิตวิทยาการทูตมาปรับใช้ในมิติเชิงสัญลักษณ์ การดำเนินการของโดนัลด์ ทรัมป์ ในการสั่งปิดสถานกงสุลของจีนในเมืองฮุสตัน (Cadell & Brunnstrom, 2020) โดยอ้างว่าเป็นศูนย์กลางการจารกรรม รวมถึงการกล่าวหาว่าจีนนั้นได้ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชาวอุยกูร์ในซินเจียง (Hansler, 2020) เป็นตัวอย่างของการนำจิตวิทยาการทูตมาปรับใช้กับนโยบายในทางที่ผิด ซึ่งมาตรการเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแสดงจุดยืนของสหรัฐฯ ที่มีต่อจีนเพียงเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ในเวทีการเมืองโลกให้จีนดูเหมือนเป็นภัยคุกคามต่อมาตรฐานในด้านสิทธิมนุษยชน และความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังนั้น การสร้างแรงกดดันในลักษณะนี้มองได้ว่าเป็นการขยายผลกระทบอย่างต่อเนื่องจากการสร้างวาทกรรมทางการเมือง และการดำเนินการเชิงเศรษฐกิจสู่มิติภาพลักษณ์ในเวทีโลกในหลากหลายมิติ

จากการศึกษากระบวนการใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตของโดนัลด์ ทรัมป์ ในบริบทความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ สะท้อนถึง “การใช้จิตวิทยาความกลัวและความหวัง”⁸ (Fear and Hope Appeals) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในสถานการณ์เชิงต่อรองเพื่อกดดันจีนในหลายมิติ (Roth, 1995) แม้จะช่วยให้สหรัฐฯ รักษาความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ และดึงความสนใจจากประชาคมโลกได้ แต่การดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวเกินไปกลับสร้างความไม่ไว้วางใจและความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้นระหว่างสองประเทศ กระบวนการเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการใช้จิตวิทยาการทูตภายใต้ขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในยุคปัจจุบันที่การร่วมมือและการเผชิญหน้าดำเนินไปควบคู่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการแข่งขันทางยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจ แม้บุคลิกภาพและความแตกต่างระหว่างผู้นำ (ตัวบุคคล) จะมีบทบาทจำกัดในการกำหนดพฤติกรรมในการเจรจา แต่โมเดลที่เน้นแรงจูงใจและกระบวนการทางปัญญาสามารถอธิบายพฤติกรรมในการเจรจาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Thompson, 1990)

⁸ Witte (1992) ในบทความ Putting the fear back into fear appeals: The extended parallel process model ระบุว่า “การใช้จิตวิทยาความกลัวและความหวัง” เป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารหรือโน้มน้าวใจที่กระตุ้นอารมณ์สองด้าน คือ ความกลัว (Fear) เพื่อทำให้ผู้รับสารตระหนักถึงความเสี่ยงหรือผลกระทบเชิงลบ และความหวัง (Hope) เพื่อเสนอทางออกหรือผลลัพธ์เชิงบวกที่น่าดึงดูดใจ โดยทั้งสองอารมณ์ถูกนำมาใช้เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

4.2.2 กระบวนการใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตในมิติการเจรจาระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ของ “สี จิ้นผิง” ภายใต้กรอบแนวคิดจิตวิทยาการทูต

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ มีลักษณะซับซ้อนและเต็มไปด้วยความตึงเครียดทั้งในด้านเศรษฐกิจ การทหาร และการเมืองระหว่างประเทศ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จีนได้ประยุกต์ใช้ “การจัดการความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาระหว่างประเทศ”⁹ (Relationship Management) โดยใช้จิตวิทยาการทูตอย่างมีกลยุทธ์เพื่อจัดการความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ โดยเน้นทั้งการสร้างความร่วมมือในเชิงยุทธศาสตร์ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนผ่านจิตวิทยาการเจรจาเชิงป้องกัน (Lund, 1996) งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์บทบาท และกระบวนการใช้จิตวิทยาการทูตของจีนในสามมิติ ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ การปกป้องจุดยืนของจีนในบริบทระหว่างประเทศ และการประยุกต์กลยุทธ์นี้ผ่านช่องทางการสื่อสารระหว่างประเทศ ดังนี้

การใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตเป็นเครื่องมือในการเจรจาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้นำถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่สี จิ้นผิงนำมาใช้ในการลดความตึงเครียดและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ตัวอย่างสำคัญคือการประชุมสุดยอดที่ Mar-a-Lago Summit ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2017 สี จิ้นผิงไม่เพียงแสดงออกถึงความไว้วางใจต่อประธานาธิบดีทรัมป์ แต่ยังมุ่งเน้นสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกผ่านการสนทนาในประเด็นสำคัญ เช่น การค้าและความมั่นคงระดับภูมิภาค ความสัมพันธ์เชิงส่วนตัวเช่นนี้ช่วยลดช่องว่างระหว่างความขัดแย้ง และเปิดโอกาสให้เกิดการเจรจาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Swaine, 2017) นอกจากนี้ สี จิ้นผิงยังใช้ภาษาทางการทูตที่ระมัดระวังและคลุมเครือ เช่น การประเมินผลการเจรจาในเชิงบวกโดยไม่ได้ระบุรายละเอียดที่ชัดเจน วิธีนี้ช่วยให้จีนมีพื้นที่ในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในอนาคต ทั้งยังลดความเสี่ยงจากการถูกตีความผิดโดยฝ่ายตรงข้าม ภาษาที่คลุมเครือยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยืดหยุ่นเชิงกลยุทธ์ในการสื่อสารทางการทูต

สี จิ้นผิงมีการนำจิตวิทยาการทูตมาใช้อย่างหลากหลาย และวัตถุประสงค์ที่สำคัญนอกจากการเป็นเครื่องมือในการเจรจาระหว่างประเทศ คือการนำมาใช้เพื่อ “การรักษาภาพลักษณ์และจุดยืนในเวทีระหว่างประเทศ” โดยเฉพาะในกรณีที่สหรัฐฯ กดดัน เช่น กรณี Huawei ที่สหรัฐฯ กล่าวหาว่าจีนใช้นโยบายทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมและส่งเสริมให้เกิดขโมยทรัพย์สินทางปัญญาจากบริษัทในสหรัฐฯ (U.S. Department of Justice, 2020) ในกรณีนี้รัฐบาลจีนตอบโต้ด้วยการประณามว่าสหรัฐฯ มีความพยายามที่จะป้องกันไม่ให้ใช้บริการของ Huawei เป็นการเข้าข่ายลัทธิปกป้องการค้า และเป็นการเลือกปฏิบัติ (BBC NEWS ไทย, 2561) อีกตัวอย่างหนึ่งคือกรณีที่สหรัฐฯ กล่าวหาจีนว่าบิดเบือนค่าเงินเพื่อสร้างความได้เปรียบ

⁹ Fisher, Ury, and Patton (2011) ในหนังสือ Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In ระบุว่า จิตวิทยาการเจรจาสามารถนำมาจัดการความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาระหว่างประเทศได้ คือการใช้หลักจิตวิทยาและกลยุทธ์ทางการสื่อสารในการสร้าง รักษา และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือองค์กรระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงปัจจัยทางวัฒนธรรม ความไว้วางใจ และการเจรจา เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันหรือป้องกันความขัดแย้ง

ทางการค้า สี จิ้นผิงเลือกตอบโต้ผ่านการแถลงการณ์เชิงวิพากษ์วิจารณ์สหรัฐฯ แต่ยังคงเน้นภาพลักษณ์ของความเปิดกว้างเพื่อการเจรจา (Palmer & White, 2019)

กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างภาพลักษณ์ของ “ผู้นำที่มีเหตุผล”¹⁰ สี จิ้นผิงแสดงออกถึงความสงบนิ่งและยินดีเจรจาแม้ในสถานการณ์ที่สหรัฐฯ ใช้วาจาที่รุนแรง วิธีการนี้ช่วยลดแรงต้านจากประชาคมโลกและสร้างความชอบธรรมให้กับจุดยืนของจีน ในขณะเดียวกัน จีนยังเลือกตอบโต้เชิงกลยุทธ์ เช่น การกำหนดมาตรการทางการค้าที่เท่าเทียมกันเมื่อสหรัฐฯ เริ่มสงครามการค้า วิธีการตอบโต้ที่รอบคอบนี้ช่วยรักษาสมดุลระหว่างความแข็งแกร่งและความเปิดกว้างในเชิงการเจรจา (Li & Liang, 2019)

ในขณะเดียวกัน การประยุกต์จิตวิทยาการทูตผ่านหน่วยงานระหว่างประเทศ เป็นการเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเป็นกลยุทธ์ที่จีนประยุกต์ใช้ในการส่งสารถึงสหรัฐฯ และประชาคมโลก จีนเลือกใช้ทั้งการประชุมทวิภาคี การแถลงการณ์ผ่านกระทรวงการต่างประเทศ และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อรัฐ เช่น CGTN และ Xinhua เพื่อสร้างแรงกดดันและเสริมสร้างจุดยืนของตน (Goodrich, 2019) และเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่จีนใช้คือการเรียกร้องให้ประชาคมโลกร่วมกันเจรจาในประเด็นที่เป็นข้อพิพาท จีนเน้นแสดงภาพลักษณ์ของความยุติธรรมและการเป็นผู้นำที่มุ่งมั่นแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ จีนยังใช้กลยุทธ์การตอบโต้เชิงสัญลักษณ์ เช่น กรณีที่สหรัฐฯ สั่งปิดสถานกงสุลจีนในฮุสตัน จีนตอบโต้ด้วยการปิดสถานกงสุลสหรัฐฯ ในเฉิงตู การตอบโต้ที่เท่าเทียมเช่นนี้ช่วยรักษาภาพลักษณ์ของประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงความแข็งแกร่งในกระบวนการจิตวิทยาเพื่อการทูตของจีนเช่นกัน สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ สหรัฐฯ ควรใช้แนวทางที่ผสมผสานระหว่างความเป็นจริง และการบูรณาการ (Integration) ในการตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นของอำนาจและแข่งแกร่งจีน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและการส่งเสริมความร่วมมือในประเด็นปัญหาระดับโลก (Nye, 2023)

จากการศึกษากระบวนการใช้จิตวิทยาเพื่อการทูตของ “สี จิ้นผิง” ในบริบทความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯ พบว่า เหล่ากระบวนการสำคัญที่จีนใช้จัดการความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ คือการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว การปกป้องจุดยืน และการใช้ช่องทางระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความสำคัญคือการช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของจีนในฐานะมหาอำนาจที่มีความมั่นคง และพร้อมรับมือกับความท้าทาย อย่างไรก็ตาม การดำเนินการกระบวนการดังกล่าวยังต้องพบกับข้อจำกัด เช่น การปรับตัวของสหรัฐฯ และการกดดันในบริบททางเศรษฐกิจและการเมืองโลกที่เปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต (Council on Foreign Relations, 2019).

¹⁰ “ผู้นำที่มีเหตุผล” คือการที่ผู้นำต้องแสดงความมั่นคงและความพร้อมในการเจรจา แม้เผชิญแรงกดดันหรือการวิพากษ์วิจารณ์รุนแรงจากต่างชาติ หรือ ผู้นำที่ใช้แนวทางรักษาความเสถียรภาพผ่านการยึดมั่นในกฎระเบียบที่เข้มงวด พร้อมเปิดโอกาสให้มีการปรับตัวเชิงยุทธศาสตร์เมื่อจำเป็น การบริหารดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงความขัดแย้งในระยะสั้น แต่มีความเสี่ยงต่อการขาดความยืดหยุ่นในระยะยาว

สุดท้ายนี้ ถึงจุดหนึ่งจีนและสหรัฐฯ ต่างจำเป็นต้องหาข้อยุติเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาดังกล่าว ดังนั้น เป้าหมายของสหรัฐฯ คือการอยู่เหนือกว่าภายใต้ความขัดแย้งจีน-สหรัฐฯ กล่าวคือการกดดันจีนเพื่อที่จะไปสู่สถานการณ์ Win-Win แต่สหรัฐฯ จำเป็นต้องอยู่เหนือกว่า แต่ทว่าทั้งสองประเทศต่างก็พยายามหาทางไปสู่การเจรจา แต่ถ้าสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ยังเป็นต่อโดยที่จีนยังไม่ยอม สถานการณ์ดังกล่าวอาจยืดเยื้อในระยะยาว ความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ในครั้งนี้จึงไม่ใช่แค่สงครามการค้า แต่อาจเป็นทั้งสงครามจิตวิทยา หรือสงครามที่ครอบคลุมในหลากหลายมิติ เรียกว่า “สงครามภูมิรัฐศาสตร์”

5. สรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์จิตวิทยาทางการทูตของจีนต่อสหรัฐฯ ในยุคของ สี จิ้นผิง สะท้อนถึงข้อผิดพลาดเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองมหาอำนาจอย่างลึกซึ้ง แนวคิดของ Langholtz and Stout (2004) ที่มองว่าจิตวิทยาทางการทูตเป็นการสื่อสารเชิงจิตวิทยาเพื่อสร้างความเข้าใจและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ Darkó (2018) ซึ่งชี้ว่าการเจรจาที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความเข้าใจแรงจูงใจและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่เจรจา อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของจีนที่เลือกใช้ “การทูตแบบนักรบหมาป่า” ในยุคของสี จิ้นผิง กลับสะท้อนถึงการใช้กระบวนการทางจิตวิทยาที่มีความแข็งแกร่ง และการขาดความยืดหยุ่นในการสร้างความไว้วางใจ ซึ่งขัดแย้งกับหลักจิตวิทยาทางการทูตที่เสนอโดย Lund (1996) ที่เน้นความสำคัญของการสร้างบรรยากาศเชิงบวกในระหว่างวิกฤตการณ์

การดำเนินนโยบายทางการทูตของจีนในโครงการ BRI แม้จะตอบสนองต่อเป้าหมาย Soft Power ตามหลักการ “อยู่ร่วมกันอย่างสันติ” แต่กลับถูกมองว่าเป็นความพยายามขยายอิทธิพลเชิงเศรษฐกิจที่ขัดกับความสมดุลของอำนาจในสายตา ความขัดแย้งนี้ยังสะท้อนถึงแนวคิดของ Huntington (1993) ที่ระบุว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ เช่น ประชาธิปไตยเสรีนิยมของสหรัฐฯ และลัทธิคอมมิวนิสต์จีนเป็นรากฐานของความไม่ลงรอยระหว่างสองประเทศ ในแง่นี้ การใช้จิตวิทยาทางการทูตของจีนจึงขาดประสิทธิภาพในบริบทที่ความเชื่อใจระหว่างประเทศยังไม่แข็งแกร่งพอ ทั้งนี้ การศึกษาของ Gärling et al. (2000) ยังระบุเพิ่มเติมว่าความล้มเหลวในการเจรจาเพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน อาจเกิดจากความอคติที่แต่ละฝ่ายมีต่อกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดของสงครามการค้าและประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศ

ดังนั้น ความผิดพลาดของจิตวิทยาทางการทูตจีนในยุคสี จิ้นผิง ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างเป้าหมายการสร้างร่วมมือกับกลยุทธ์การแสดงอำนาจที่แข็งแกร่ง แม้ทฤษฎีจิตวิทยาทางการทูตจะเน้นย้ำความสำคัญของการสร้างความเข้าใจและความเชื่อใจ แต่การปฏิบัติของจีนกลับตอกย้ำความหวาดระแวงในเวทีระหว่างประเทศ การอภิปรายนี้ชี้ว่าการปรับ

แนวทางสู่การทูตเชิงสร้างสรรค์และการส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันจะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในขณะเดียวกัน แนวทางจิตวิทยาทางการทูตของโดนัลด์ ทรัมป์ ต่อจีนในช่วงดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสะท้อนความแตกต่างอย่างชัดเจนในเชิงยุทธศาสตร์เมื่อเปรียบเทียบกับยุคก่อนหน้า แนวคิดของ Carnevale and Pruitt (1992) ที่มองว่าการเจรจาระหว่างประเทศควรมุ่งเน้นผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ถูกท้าทายโดยยุทธศาสตร์ “America First” ซึ่งทรัมป์เน้นการรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เหนือความร่วมมือในเวทีโลก ทศนคตินี้ตรงข้ามกับหลักจิตวิทยาทางการทูตของ Lund (1996) ที่เน้นการลดแรงตึงเครียดในช่วงวิกฤต ผ่านการสร้างสมดุลผลประโยชน์ที่เอื้อต่อทั้งสองฝ่าย ตัวอย่างสำคัญคือสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนในช่วงปี ค.ศ. 2018-2020 ที่ทรัมป์ใช้แรงกดดันทางจิตวิทยาผ่านการประกาศมาตรการภาษีศุลกากรเพื่อกดดันจีนในประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า แม้ว่านโยบายนี้จะมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่กลับสร้างความเสียหายต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองมหาอำนาจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Huntington (1993) ที่ระบุว่าความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างประชาธิปไตยเสรีนิยมของสหรัฐฯ และลัทธิคอมมิวนิสต์ของจีนสามารถจุดชนวนความขัดแย้งในเชิงเศรษฐกิจและการเมืองได้

ในด้านจิตวิทยาการทูต ท่าทีแข็งกร้าวของทรัมป์ เช่น การระบุให้จีนเป็น “ศัตรูหมายเลขหนึ่ง” ในประเด็นเศรษฐกิจ แสดงถึงการมองโลกแบบ “Fixed Pie” ที่มองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะผลรวมเป็นศูนย์ (Zero-Sum Game) ตามที่ Rubin et al. (1994) กล่าวไว้ นโยบายนี้แม้จะช่วยเสริมฐานคะแนนเสียงในประเทศ แต่กลับลดโอกาสการสร้างความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ระหว่างสองฝ่าย ซึ่งขัดแย้งกับข้อเสนอของ Gärling et al. (2000) ที่เน้นการใช้จิตวิทยาในการส่งเสริมสันติภาพและความเข้าใจระหว่างประเทศ จึงกล่าวได้ว่า แนวทางด้านจิตวิทยาทางการทูตของโดนัลด์ ทรัมป์ แม้จะตอบสนองต่อเป้าหมายการสร้าง ความมั่นคงและผลประโยชน์ภายในประเทศ แต่กลับสะท้อนถึงความล้มเหลวในการประยุกต์ใช้จิตวิทยาทางการทูตเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงในระยะยาว การตัดสินใจที่เน้นความได้เปรียบเฉพาะหน้าส่งผลต่อการเสื่อมถอยของความไว้วางใจในระดับระหว่างประเทศ และเป็นชนวนสำคัญของความตึงเครียดในเวทีโลก

การอภิปรายนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับแนวทางสู่การเจรจาที่เน้นผลประโยชน์ร่วมกันและลดการเผชิญหน้าที่ไม่จำเป็น เพื่อส่งเสริมความมั่นคงและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างสหรัฐฯ กับจีน เมื่อพิจารณาจิตวิทยาทางการทูตของจีนในยุคสี จิ้นผิง และสหรัฐฯ ในยุคโดนัลด์ ทรัมป์ จะเห็นว่าทั้งสองฝ่ายมีแนวทางที่แตกต่างและขัดแย้งกันเชิงกลยุทธ์ จีนเน้นใช้นโยบายที่แสดงความแข็งแกร่งผ่าน “การทูตแบบนักรบหมาป่า” เพื่อยืนยันอิทธิพลในระดับโลก แต่ขาดความยืดหยุ่นในการสร้างความเชื่อใจ ขณะที่ทรัมป์เลือกใช้นโยบาย “America First” ที่มุ่งปกป้องผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ด้วยท่าทีเผชิญหน้า เช่น การประกาศสงครามการค้ากับจีน แนวทางทั้งสองนี้สะท้อนความล้มเหลวในการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระดับชาติและความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการจิตวิทยาทางการทูตของ Lund (1996)

และ Gärling et al. (2000) โดยสิ้นเชิง ที่มุ่งเน้นว่าการเจรจาและการสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้งเป็นการใช้จิตวิทยาทางการทูตที่ดี

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายต่างมีจุดร่วมในการมุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนโดยใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาเพื่อการทูตที่สะท้อนความเป็นมหาอำนาจ แต่แนวทางดังกล่าวก็ขาดการประนีประนอมนี้นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดเช่นกัน โดยเฉพาะกรณีสงครามการค้าและความขัดแย้งในไต้หวัน ซึ่งตอกย้ำแนวคิดของ Rubin et al. (1994) ว่าความล้มเหลวในการมองผลประโยชน์ร่วมกันนำไปสู่ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ ซึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งจีนและสหรัฐฯ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินกระบวนการจิตวิทยาทางการทูตให้ยืดหยุ่นและเน้นการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ในระยะยาว ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การต่างประเทศ และความมั่นคงระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- BBC News ไทย. (2561). หัวเว่ย: ทำไมโลกตะวันตกจึงไม่ไว้วางใจเครือข่ายโทรคมนาคมจีน. BBC News Thai. <https://www.bbc.com/thai/international-46470637>
- กชกร ไพลีศรีสวัสดิ์, และพรภวิชัย หล้าพิระกุล. (2567). ผลการพัฒนาเทคโนโลยีของจีนสู่การเป็นคู่แข่งด้านเทคโนโลยีของสหรัฐฯ. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 15(1), 95-130.
- กฤษณา ไวรสารวง, และรังสรรค์ คำสุภา. (2564). สงครามทางการค้าสหรัฐอเมริกา-จีน: ปฐมเหตุ การต่อสู้แข่งขันและผลกระทบ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 34(3), 234-250.
- นภวัฒน์ วันชัย (2567) มหาอำนาจใหม่กับความมั่นคงทางอุดมการณ์: จีนในสายตาสหรัฐฯ. *วารสารรัฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 13(1), 53-70.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (2562). ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อจีนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยและพัฒนาทางวิชาการแบบสหวิทยาการ*, 1(3), 14-24. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/JMARD/article/view/189559>
- ยุทธฤทธิ์ บุญนาค, ณัฐชนน ลิ้มบุญสืบสาย, และธนัชฐา สุกกล้า. (2564). การแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน: นัยต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทย. ศูนย์ศึกษานานาชาติ กระทรวงการต่างประเทศ.
- ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. (2561). การศึกษาเชิงเปรียบเทียบยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศมหาอำนาจ: กรณีศึกษาสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกา. สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

ภาษาอังกฤษ

- Allison, G. (2015). *The Thucydides Trap: Are The US and China Doomed to War?* Foreign Affairs. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/09/united-states-china-war-thucydides-trap/406756/>
- Alper, A., Shepardson, D., & Pamuk, H. (2020). *U.S. Blacklists Dozens of Chinese Firms Including SMIC, DJI*. Reuters. <https://www.reuters.com/world/china/us-blacklists-dozens-chinese-firms-including-smic-dji-2020-12-18/>
- Bangkok Business. (2019). *Trump Slams China for Deliberate Currency Manipulation*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/business-45251091>
- BBC. (2020). *US Consulate: China Orders US Consulate Closure in Tit-For-Tat Move*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-53522640>
- Brito, C. (2020). *Chinese Official Spreads Conspiracy Theory "US Army" Brought Coronavirus to Wuhan*. CBS News. <https://www.cbsnews.com/news/>

- chinese-official-spreads-conspiracy-theory-us-army-coronavirus-wuhan-china-lijian-zhao/
- Cadell, C., & Brunnstrom, D. (2020). *U.S. Gives China 72 Hours to Shut Houston Consulate, Trump Says Other Closures 'Always Possible'*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/world/us-gives-china-72-hours-to-shut-houston-consulate-trump-says-other-closures--idUSKCN24N0UZ/>
- Carnevale, P. J., & Pruitt, D. G. (1992). Negotiation and Mediation. *Annual Review of Psychology*, 43, 531-582. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.43.020192.002531>
- Chen, E. (2018). *A Tricky US-China Balancing Act*. Taipei Times. <https://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2018/02/25/2003688190>
- China Daily. (2021). *Who Do US Politicians Really Stand With? - Truth About US Blatant Interference in China's Internal Affairs on Hong Kong-Related Issues*. China Daily. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202108/05/WS610b27f1a310efa1bd666b2b.html>
- Chukwuma, N. A., Ngoc, L. M., & Mativenga, P. (2024). The US-China Trade War: Interrogating Globalisation of Technology. *Cogent Social Sciences*, 10(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2365509>
- Cohen, Z. (2020). *Trump's Intelligence Chief Warns China Is the Greatest Threat to US Since WWII*. CNN: Politics. <https://edition.cnn.com/2020/12/03/politics/ratcliffe-china-threat-biden/index.html>
- Congressional Research Service. (2022). *U.S.-China Strategic Competition: Background and Issues for Congress* (CRS Report No. R47012). <https://www.congress.gov/crs-products/CRS-R47012>
- Contractor, F. J. (2019). Trump Administration Labels China a "Currency Manipulator": What's Behind the Accusation, and Who's Right? *Rutgers Business Review*, 4(2), 1-10. https://rbr.business.rutgers.edu/sites/default/files/documents/rbr-040201.pdf?utm_source=chatgpt.com
- Council on Foreign Relations. (2019). *U.S.-China Relations: The Diplomatic Struggles and Strategic Importance*. U.S. Department of State, Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/timeline/us-china-relations>
- Crossley, G. (2020). *China Government Spokesman Says U.S. Military May Have Brought Virus to China*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/world/china-government-spokesman-says-us-military-may-have-brought-virus-to-china-idUSKBN20Z196/>

- Darkó, D. (2018). *The Psychology of Diplomacy*. Diplo. <https://www.diplomacy.edu/blog/the-psychology-of-diplomacy/>
- Deutsch, M., & Harold, G. (1955). A Study of Normative and Informational Social Influences Upon Individual Judgment. *Research Center for Human Relations*, 51, 629-636.
- Dollar, D. (2018). *The US-China Trade War Has Begun*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/articles/the-us-china-trade-war-has-begun/>
- Eysenck, M. W. (2004). *Psychology: An International Perspective*. Psychology Press Ltd.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Longman.
- Fifield, A. (2020). *Houston's Chinese Consulate Abruptly Ordered to Close by Trump Administration*. The Texas Tribune. <https://www.texastribune.org/2020/07/22/houston-chinese-consulate-close-donald-trump/>
- Financial Times. (2020). *Year in a Word: Wolf Warrior*. Financial Times. <https://www.ft.com/content/89ddfb0d-422c-463d-bfe5-656251af0384>
- Fisher, R., Ury, W., & Patton, B. (2011). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving in* (3rd ed.). Penguin Books.
- Franck, T. (2020). *Trump Bans Investments in Companies That White House Says Aid China's Military*. CNBC. <https://www.cnbc.com/2020/11/12/trump-bans-investments-in-companies-that-aid-chinas-military.html>
- Gang, A. (2019). *Observations on Mike Pence's Second Speech About China*. China-US Focus. <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/observations-on-mike-pences-second-speech-about-china>
- Gao, C. (2018). *Canada Arrests Huawei Executive: China Demands Her Immediate Release*. The Diplomat. <https://thediplomat.com/2018/12/canada-arrests-huawei-executive-china-demands-her-immediate-release/>
- Gärling, T., Kristensen, H., Backenroth-Ohsako, G., Ekehammar, B., & Wessells, M. G. (2000). Diplomacy and Psychology: Psychological Contributions to International Negotiations, Conflict Prevention, and World Peace. *International Journal of Psychology*, 35(2), 81-86. <https://doi.org/10.1080/002075900399367>
- Ghiretti, F. (2023). *How China Imposes Sanctions: A Guide to The Evolution of Beijing's New Policy Tool*. Merics. <https://merics.org/en/report/how-china-imposes-sanctions>

- Glaser, B. S., & Flaherty, K. (2020, September). US-China Relations: COVID-19 Blame Game and Election Politics. *Comparative Connections*, 22(2), 21-40. <https://cc.pacforum.org/wp-content/uploads/2020/09/CC-Vol-22-No-2-1.pdf>
- Glaser, B. S., & Viers, A. (2017). Trump and Xi Break the Ice at Mar-a-Lago. *Comparative Connections*, 19(1), 21-32. <https://cc.pacforum.org/2017/05/trump-xi-break-ice-mar-lago/>
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. Social Sciences Research Centre.
- Goodrich, J. (2019). *Key Takeaways: Xi and Trump Agree to Restart Trade Talks*. CGTN. <https://news.cgtn.com/news/2019-06-29/Key-Takeaways-Xi-and-Trump-agree-to-resume-trade-talks-HUR99W1Fpm/index.html>
- Gramer, R., & Mackinnon, A. (2021). *Pompeo Declares China's Crackdown on Uighurs 'genocide'*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2021/01/19/pompeo-declares-china-crackdown-uighurs-genocide-biden-beijing-xinjiang-crimes-against-humanity-trump-final-foreign-policy-move/>
- Hansler, J. (2020). *US Declares 'Most' Of China's Maritime Claims in South China Sea Illegal*. CNN. <https://edition.cnn.com/2020/07/13/politics/south-china-sea-pompeo-announcement/index.html>
- Harper, J. (2021, June 11). *China Brings in New Law to Fight Trump's Sanctions*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/business-55614034>
- Hooper, K. (2020). *'Fantasy World': Pompeo Knocks Biden Administration Picks As Out of Touch on Foreign Policy*. Politico. <https://www.politico.com/news/2020/11/24/pompeo-biden-foreign-policy-440317>
- Horowitz, J. (2018). *Huawei CFO Meng Wanzhou Arrested in Canada, Faces Extradition to United States*. The Guardian. https://www.theguardian.com/technology/2018/dec/05/meng-wanzhou-huawei-cfo-arrested-vancouver?utm_source=chatgpt.com
- Hua, S., & Zeng, K. (2022). The US-China Trade War: Economic Statecraft, Multinational Corporations, and Public Opinion. *Business and Politics*. 24(4), 319-331. <http://doi.org/10.1017/bap.2022.18>
- Huntington, S. P. (1993). The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, 72(3), 22-49.
- Ikenberry, G. J. (2018). A New Order of Things? China, America, and the Struggle over World Order. In Toje, A. (Ed.). *Will China's Rise Be Peaceful? The Rise of a Great Power in Theory, History, Politics, and the Future* (pp. 33-56). <https://doi.org/10.1093/oso/9780190675387.003.0003>

- Isidore, C. (2018, November 23). *US Reportedly Urges Allies to Block Use of Huawei Equipment*. CNN Business. <https://edition.cnn.com/2018/11/23/tech/huawei-us-government/index.html>
- Jie D. (2020). The Emerging Ideological Security Dilemma between China and the U.S. *China Int Strategy Rev*, 2(2), 184-196. <https://doi.org/10.1007/s42533-020-00059-3>
- Joshi, M. (2017). *The Trump-Xi Summit at Mar-a-Lago, Florida*. Observer Research Foundation. <https://www.orfonline.org/research/the-bigger-picture-the-trump-xi-summit-at-mar-a-lago-florida>
- Khong, Y. F. (2019). The US, China, and the Cold War Analogy. *China International Strategy Review*, 1, 223-237. <https://doi.org/10.1007/s42533-020-00034-y>
- Landler, M., & Tankersley, J. (2018). *Trump Hits China with Stiff Trade Measures*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2018/03/22/us/politics/trump-will-hit-china-with-trade-measures-as-white-house-exempts-allies-from-tariffs.html>
- Langholtz, H. J., & Stout, C. E. (2004). *The Psychology of Diplomacy: Psychological Dimensions to War and Peace*. Praeger. https://archive.org/details/isbn_9780275971441/page/n7/mode/2up
- Lardy, N. R. (2020). *Trump's Latest Move on Hong Kong Is Bluster*. Peterson Institute for International Economics. <https://www.piie.com/blogs/china-economic-watch/trumps-latest-move-hong-kong-bluster>
- Lee, D. (2019). *U.S. labels China A 'Currency Manipulator' As Stocks Fall and Trade War Worsens*. Los Angeles Times. <https://www.latimes.com/politics/story/2019-08-05/u-s-labels-china-a-currency-manipulator-as-stocks-fall-and-trade-war-worsens>
- Lee, J. (2021). The Ideological Dimension of US-China Strategic Competition. *Journal of Strategic Studies*, 44(3), 301-319. <https://doi.org/10.1080/01402390.2021.1878871>
- Lemert, A., & Runde, E. (2020). *New U.S. Visa Rules Prompt Scrutiny of CCP Members*. Lawfare. <https://www.lawfaremedia.org/article/new-us-visa-rules-prompt-scrutiny-ccp-members>
- Li, C., & Liang, D. (2019). *Rule of the Rigid Compromiser*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/rule-of-the-rigid-compromiser/>
- Lippert, B., & Perthes, V. (2020). *Strategic Rivalry between United States and China*. SWP Research Papers 4/2020, Stiftung Wissenschaft und Politik

- (SWP), German Institute for International and Security Affairs. <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020RP04/>
- Liu, K. (2024). *China's Wolf Warrior Diplomacy (Narrative): Development, Causes, and Political Effects*. *Diplomatica*. <https://ssrn.com/abstract=4795418>
- Lu, Y., & Zhou, M. (2024). Constructing Strategic Narratives in Sino-US Diplomatic Discourse: A Critical Discourse Analysis of Wang Yi's Speeches. *Foreign Affairs Review*, 41(2), 45-62.
- Lund, M. (1996). *Preventing Violent Conflicts: A Strategy for Preventive Diplomacy*. U.S. Institute of Peace Press. <https://archive.org/details/preventingviolent0000lund>
- Lungu, A. (2021). Rethinking Ideological Competition in US-China Relations. *International Politics*, 58(6), 861-875. <https://doi.org/10.1057/s41311-021-00288-9>
- McDougall, K., Caine, K., Reisinger, S. H., & Harris, D. (2020). *US President Issues Executive Order Expanding Sanctions Relating to China and Revoking Hong Kong's Preferential Status*. Norton Rose Fulbright. <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/9e1d8b2f/us-president-issues-executive-order-expanding-sanctions-relating-to-china-and-revoking-hong-kongs-preferential-status>
- Mishra, M. K. (2021). Assessing The Chinese Threat to American Interests. *World Affairs: The Journal of International Issues*, 25(1), 136-157. <https://www.jstor.org/stable/48622939>
- National Security Strategy. (2018). *Remarks by Vice President Mike Pence on the Administration's Policy Toward China*. The White House Archives. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/>
- Neale, M. A., & Bazerman, M. H. (1991). *Cognition and Rationality in Negotiation*. Free Press.
- Nelson, R. M. (2019). *The Administration's Designation of China as A Currency Manipulator (CRS Insight No. IN11154)*. Congressional Research Service. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11154/1>
- Nye, J. S. (2023). *The Future of U.S.-China Relations*. In: *Soft Power and Great-Power Competition*. China and Globalization. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-99-0714-4_25

- Ollstein, A. M. (2020, April 14). *Trump Halts Funding to World Health Organization*. POLITICO. <https://www.politico.com/news/2020/04/14/trump-world-health-organization-funding-186786>
- Palmer, D., & White, B. (2019, August 5). *Treasury Designates China as A Currency Manipulator*. POLITICO. <https://www.politico.com/story/2019/08/05/trump-blasts-china-yuan-drop-as-currency-manipulation-1634502>
- Pompeo, M. R. (2020). *Communist China and the Free World'S Future*. U.S. Department of State. <https://2017-2021.state.gov/communist-china-and-the-free-worlds-future-2/>
- Radtchenko-Draillard, S. (2021). Psychology and Diplomacy in the Analysis of Negotiation: The Unavoidable Links and the Inevitable Interdependencies. *HAL Open Science*, 1-32. https://hal.science/hal-03198383/document?utm_source=chatgpt.com
- Reja, D. M. (2021). *Trump's 'Chinese Virus' Tweet Helped Lead to Rise in Racist Anti-Asian Twitter Content: Study "Don't Attach Locations or Ethnicity to the Disease," the WHO said*. ABC News. <https://abcnews.go.com/Health/trumps-chinese-virus-tweet-helped-lead-rise-racist/story?id=76530148>
- Reuters. (2021). *'China Hits Back At EU With Sanctions on 10 People, Four Entities Over Xinjiang'*. Reuters. <https://www.reuters.com/article/us-eu-chinasanctions-ministry-idUSKBN2BE1WB>
- Roth, A. E. (1995). Bargaining Experiments. In Roth, A. E., & Kagel, J. H. (Eds.). *The Handbook of Experimental Economics* (pp. 253-348). Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvzsmff5.8>
- Rubin, J. Z., Pruitt, D. G., & Kim, S. H. (1994). *Social Conflict*. McGraw-Hill. <https://archive.org/details/socialconflict0000rubi>
- Segers, G. (2019, November 22). *Trump: "If It Weren't for Me, Hong Kong Would've Been Obliterated in 14 Minutes" by China*. CBS News. <https://www.cbsnews.com/news/president-trump-claims-he-is-preventing-hong-kong-from-being-obiterated-by-china-today-2019-11-22/>
- Shepardson, D., & Freifeld, K. (2019). *China's Huawei, 70 Affiliates Placed on U.S. Trade Blacklist*. Reuters. https://www.reuters.com/article/business/chinas-huawei-70-affiliates-placed-on-us-trade-blacklist-idUSKCN1SL2W4/?utm_source=chatgpt.com
- Spicehandler, D. (2020). The Hong Kong Human Rights and Democracy Act of 2019: A Brief Overview and Discussion. *Columbia Journal of Transnational Law*.

- <https://www.jtl.columbia.edu/bulletin-blog/the-hong-kong-human-rights-and-democracy-act-of-2019-a-brief-overview-and-discussion>
- Srithanpong, T., & Tansuchat, R. (2019). *US-China Trade War Heats Up Once Again with Both Sides Raising 25% Import Tariffs on Each Other, Risking Further Slowdown in Global Trade and Thai Exports*. SCB Economic Intelligence Center. https://www.scbeic.com/en/detail/file/product/6027/fci4xnlyac/Note_EN_US-China-trade-war_20190524.pdf
- Sun, Y. (2017). *Trump's Taiwan Policy: What's the Endgame?* The Brookings Institution. <https://www.brookings.edu>
- Swaine, M. D. (2017, April 3). *The U.S.-China Mar-A-Lago Summit: The Culmination of a Trump Negotiating Strategy?* Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/posts/2017/04/the-us-china-mar-a-lago-summit-the-culmination-of-a-trump-negotiating-strategy?lang=en>
- Tanner, T., & Wang, D. (2016). *U.S.-China Relations in Strategic Domains*. The National Bureau of Asian Research (NBR). https://www.nbr.org/wp-content/uploads/pdfs/publications/special_report_57_us-china_april2016.pdf
- Tetlock, P. E. (1999). Theory-Driven Reasoning About Plausible Past and Probable Futures in World Politics: Are We Prisoners of Our Preconceptions? *American Journal of Political Science*, 43(2), 335-366. <https://doi.org/10.2307/2991798>
- The Guardian. (2019). *'Full of Arrogance': Trump Angers China by Signing Bills Backing Hong Kong Protesters*. <https://www.theguardian.com/us-news/2019/nov/27/trump-hong-kong-bills-signed-china-protest>
- The Guardian. (2020). *Mike Pompeo Says Free World Must Change China or 'China Will Change US'*. <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/24/mike-pompeo-says-free-world-must-change-china-or-china-will-change-us>
- Thompson, L. (1990). Negotiation Behavior and Outcomes: Empirical Evidence and Theoretical Issues. *Psychological Bulletin*, 108(3), 515-532. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.3.515>
- Trump, D. J. (2019). China dropped the price of their currency to an almost a historic low. It's called "currency manipulation." Are you listening Federal Reserve? This is a major violation which will greatly weaken China over time! [Tweet]. X (formerly Twitter). <https://twitter.com/realdonaldtrump>
- Trump, D. J. (2020). Proclamation 9984: Suspension of Entry as Immigrants and Nonimmigrants of Persons Who Pose a Risk of Transmitting 2019 Novel

- Coronavirus and Other Appropriate Measures to Address this Risk. *Federal Register*, 85(24), 6709-6712. <https://www.federalregister.gov/documents/2020/02/05/2020-02424/suspension-of-entry-as-immigrants-and-nonimmigrants-of-persons-who-pose-a-risk-of-transmitting-2019>
- Turner, O. (2013). 'Threatening' China and US Security: The International Politics of Identity. *Review of International Studies*, 39(4), 903-924. <https://doi.org/10.1017/S0260210512000599>
- U.S. Department of Justice. (2020, February 13). Chinese Telecommunications Conglomerate Huawei and Subsidiaries Charged in Racketeering Conspiracy and Conspiracy to Steal Trade Secrets. Office of Public Affairs. <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/chinese-telecommunications-conglomerate-huawei-and-subsidiaries-charged-racketeering>
- U.S. Department of State. (2020). *U.S. Department of State Imposes Visa Restrictions on Chinese Communist Party Officials for Undermining Hong Kong's High Degree of Autonomy and Restricting Human Rights*. U.S. Department of State. <https://2017-2021.state.gov/u-s-department-of-state-imposes-visa-restrictions-on-chinese-communist-party-officials-for-undermining-hong-kongs-high-degree-of-autonomy-and-restricting-human-rights/>
- U.S. Department of the Treasury. (2019, May 28). *Report to Congress: Macroeconomic and foreign exchange policies of major trading partners of the United States* (pp. 21-23). Office of International Affairs. <https://home.treasury.gov/system/files/206/2019-05-28-May-2019-FX-Report.pdf>
- U.S. Government Publishing Office. (2020). The Hong Kong Emergency: Securing Freedom, Autonomy, and Human Rights (Senate Hearing 116-142). U.S. Government Publishing Office. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CHRG-116shrg39678/html/CHRG-116shrg39678.htm>
- Ünsal, A. (2023). *China's Assertiveness in the Xi Jinping Era: Strategic Implications* (Doctoral dissertation), Middle East Technical University.
- Viala-Gaudefroy, J., & Lindaman, D. (2021, April 13). *Donald Trump's 'Chinese Virus': The Politics of Naming*. The Conversation. <https://theconversation.com/donald-trumps-chinese-virus-the-politics-of-naming-157921>

- Wang, J., & Hu, R. (2019). From Cooperative Partnership to Strategic Competition: A Review of China–U.S. Relations 2009–2019. *China International Strategy Review*, 1, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s42533-019-00007-w>
- Wei, L., & Davis, B. (2021). *China’s Message to America: We’re an Equal Now*. The Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/america-china-policy-biden-xi-11617896117>
- Weiss, J. C., & Wallace, J. L. (2021). Domestic Politics, China’s Rise, and the Future of the Liberal International Order. *International Organization*, 75(2), 635-664. <https://www.jstor.org/stable/27104652>
- Witte, K. (1992). Putting the Fear Back into Fear Appeals: The Extended Parallel Process Model. *Communication Monographs*, 59(4), 329-349. <https://doi.org/10.1080/03637759209376276>
- World Health Organization. (2020). *Statement on the Second Meeting of the International Health Regulations 2005 Emergency Committee Regarding the Outbreak of Novel Coronavirus (2019-nCoV)*. World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/30-01-2020-statement-on-the-second-meeting-of-the-international-health-regulations-%282005%29-emergency-committee-regarding-the-outbreak-of-novel-coronavirus-%282019-ncov%29>
- Wright, T. (2020). *Pompeo’s Surreal Speech on China*. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/articles/pompeos-surreal-speech-on-china/>
- Wut, T., Tso, G., & vandePol, M. (2020). *National Security Law in Hong Kong*. Baker McKenzie. https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2020/07/hong-kong-national-security-law-summary_160720.pdf
- Xinhua. (2017). *Xi Arrives in U.S. For First Meeting with Trump*. Xinhua News Agency. https://news.xinhuanet.com/english/2017-04/07/c_136188311.htm
- Xinhua. (2019). *China Regrets U.S. Decision to Label China Currency Manipulator*. Xinhua News Agency. https://www.xinhuanet.com/english/2019-08/06/c_138288606.htm
- Xinhua. (2019, August 6). *China Regrets U.S. Decision to Label China Currency Manipulator*. XINHUANET. http://www.xinhuanet.com/english/2019-08/06/c_138288057.htm
- Xu, L. (2024). The Cause of the Current Conflict Between China and the United States. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 41, 217-222. <https://www.ewadirect.com/proceedings/lnep/article/view/10656#>

- Yam, K. (2020). *Trump Tweets About Coronavirus Using Term ‘Chinese Virus’*. NBC News. <https://www.nbcnews.com/news/asian-america/trump-tweets-about-coronavirus-using-term-chinese-virus-n1161161>
- Zhao, M. (2019). Is a New Cold War Inevitable? Chinese Perspectives on US–China Strategic Competition. *The Chinese Journal of International Politics*, 12(3), 371-394. <https://doi.org/10.1093/cjip/poz010>